СОВЕТ **Иж-Бобьинского сельского поселения** **Агрызского муниципального района** **Республики Татарстан**	**Татарстан Республикасы** **Әгерҗе муниципаль районы** **Иж-Бубый авыл җирлеге** **СОВЕТЫ**

РЕШЕНИЕ **КАРАР**

25.04.2023 Иж-Бубый авылы № 29-3

Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Иж-Бубый авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проекты турында

Муниципаль норматив-хокукый актларны хокукый мониторинг нәтиҗәләре буенча Россия Федерациясе законнарына туры китерү максатларында Әгерҗе муниципаль районы Иж-Бубый авыл җирлеге советы депутатларының һәм гражданнарның Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Иж-Бубый авыл ирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча кергән тәкъдимнәре, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясы нигезендә, Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының Иж-Бубый авыл җирлеге советы КАРАР КАБУЛ ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Иж-Бубый авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проектын кабул итәргә (кушымта итеп бирелә).

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының Иж-Бубый авыл җирлеге Советының мәгълүмат стендында урнаштырып, интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталында (http://pravo.tatarstan.ru) бастырып, Әгерҗе муниципаль районының рәсми сайтында Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталы составында (http://agryz.tatarstan.ru) урнаштырып халыкка җиткерергә.

3. Әлеге карар буенча килүче тәкъдимнәрне түбәндәге составта исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эшче төркем төзергә:

Вагапов Раиф Рафинатович – Иж-Бубый авыл җирлеге башлыгы, Иж-Бубый авыл җирлеге советы рәисе;

Зигангараев Искандер Рустамович – Иж-Бубый авыл җирлеге депутаты;

Минагулов Раис Абрарович – Иж-Бубый авыл җирлеге депутаты;

Хамидуллин Тафкиль Равилович – Иж-Бубый авыл җирлеге депутаты;

Ямиев Рамиль Назипович – Иж-Бубый авыл җирлеге депутаты;

4. Әлеге карар буенча гавами тыңлауларны 18.05.2023 елны 10:00 сәгатьтә авыл мәдәният йорты бинасында түбәндәге адрес буенча уздырырга: Татарстан Республикасы, Әгерҗе муниципаль районы, Иж-Бубый авылы, Үзәк ур., 20.

5. Эшче төркемгә Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының Иж-Бубый авыл җирлеге советы депутатлары һәм гражданнарның Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Иж-Бубый авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча тәкъдимнәрен өйрәнергә һәм гомумиләштерергә, Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының Иж-Бубый авыл җирлеге Советы каравына чыгарырга.

6. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны әлеге карар буенча килүче тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эш төркеменә йөкләргә.

Совет председателе,
Авыл җирлеге башлыгы Р.Р. Ваһапов

Татарстан Республикасы Әгерҗе
муниципаль районының 25.04.2023 елның
29-3 номерлы Иж-Бубый авыл җирлеге
Советы карарына 1 нче кушымта

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ӘГЕРҖЕ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ "ИЖ-БУБЫЙ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ" МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ УСТАВЫ

I бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Статья 1. Авыл җирлеге һәм аның статусы

1. Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Иж-Бубый авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенә авыл җирлеге статусы бирелгән.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме «Иж-Бубый авыл җирлеге» Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районы (Алга таба текст буенча- Җирлек).

3. Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының "Иж-Бубый авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районы составына керә

Статья 2. Җирлекнең территориаль төзелеше

1. Җирлек территориясе составына керә: Иж-Бубый авылы, Иж-Байки авылы.

2. Җирлекнең административ үзәге - Иж-Бубый авылы.

3. Җирлек чикләре «Әгерҗе муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 14-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Җирлек территориясе составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан җирләр керә.

5. Җирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

Статья 3. Россия Федерациясе гражданнарының җирле үзидарә гамәлгә ашыруга хокуклары

1. Россия Федерациясе гражданнары җирле үзидарәне җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка формаларында, шулай ук сайлап куелган һәм башка җирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашыралар.

Җирлек территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче чит ил гражданнары җирле үзидарә гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенең халыкара килешүләренә һәм федераль законнарга ярашлы хокукларга ия

2. Җирлек халкының ихтыярын белдерүнең иң югары турыдан-туры чагылышы булып җирле референдум һәм ирекле сайлаулар тора.

3. Гражданнар җирле үзидарәне турыдан-туры да, үз вәкилләре аша да, җенесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, милек һәм вазифа хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, ышануларына, иҗтимагый берләшмәләргә каравына карамастан, тигез хокукларга ия.

4. Сайлау хокукына ия булган гражданнар җирле үзидарә органнарына сайларга һәм сайланырга хокуклы.

5. Россия Федерациясе гражданнары муниципаль хезмәткә тигез хокуклы.

6. Һәр граждан җирле үзидарә органнарына һәм җирле үзидарә вазифаи затларына турыдан-туры мөрәҗәгать итәргә, җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат

алырга хокуклы.

7. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр законда башкасы каралмаган булса, җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында гражданнарның башка тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

8. Җирлекнең җирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка даими рәвештә җирлекнең һәм аның аерым территорияләренең үсешенең мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хуҗалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр челтәрен үстерү, социаль ташламалар, җәмәгать тәртибен саклау торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр итәләр.

9. Гражданнар, әгәр алар законнарга каршы килсәләр, гражданнарның хокукларын, ирекләрен бозсалар, җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының хокукый актларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) судка шикаять итәргә хокуклы.

Статья 4. Җирле үзидарә органнары структурасы

1. Җирле үзидарә органнары структурасына әлеге уставка ярашлы рәвештә төзелгән җирлек Советы, җирлек башлыгы, җирлекнең башкарма комитеты, Ревизия комиссиясе керә.

2. Җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

Статья 5. Җирлек алып бару предметы

1. Җирле әһәмияттәге Җирлек мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) җирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, җирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) җирлекнең муниципаль милкендә булган милеккә ия булу, файдалану һәм аның белән идарә итү;

4) Җирлек чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәэмин итү;

5) Җирлекта яшәүчеләрне элемтә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

6) ял оештыру һәм авыл халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

7) Җирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, җирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

8) Җирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, инвалидлар өчен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларына һәм күрсәтелә торган хезмәтләргә ирешү мөмкинлеген тәэмин итү таләпләрен үтәү, җирлек территориясен күрсәтелгән Кагыйдәләргә ярашлы төзекләндерүне оештыру;

10) Адреслашу объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), Җирлек чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны Дәүләт адреслар реестрында урнаштыру;

11) авыл хуҗалыгы җитештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлыкны

үстерү өчен шартлар тудыру;

12) Җирлекта балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) җәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеге өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм җирләү урыннарын тоту.

16) Җирлек чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру;

17) Җирлеклар чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеге;

18) Җирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклауга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) авыл җирлегендә яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирекле керүен тәэмин итү.

20) Россия Федерациясенең гражданлык законнары нигезендә ирекле төзелешне сүтү яки аны рөхсәт ителгән төзелешнең чик параметрларына, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләүгә, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренә, территорияне планлаштыру буенча документациягә яки федераль законнарда билгеләнгән капиталь төзелеш объектлары параметрларына мәҗбүри таләпләргә туры китерү турында Карар кабул итү.

2. Җирле үзидарә органнары Әгерҗе муниципаль районы җирле үзидарә органнары белән Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә, җирлек бюджетыннан Әгерҗе муниципаль районы бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыруны аларга тапшыру турында килешүләр төзергә хокуклы.

Әгерҗе муниципаль районы җирле үзидарә органнары җирле үзидарә органнары белән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен аларга Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә Әгерҗе муниципаль районы бюджетыннан җирлек бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына тапшыру турында килешү төзергә хокуклы.

Күрсәтелгән килешүләр билгеле бер вакытка төзелергә, аларның гамәлдә булу нигезләрен һәм туктатылу тәртибен билгеләүче нигезләмәләрне, шул исәптән вакытыннан алда, тапшырыла торган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле бюджетара трансфертларның әлеге өлешендә күрсәтелгән еллык күләмен билгеләү тәртибен үз эченә алырга, шулай ук килешүләрне үтәмәгән өчен финанс санкцияләрен күздә тотарга тиеш. Килешүләр төзү тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Күрсәтелгән килешүләр нигезендә тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен җирле үзидарә органнары җирлек Советы карарында каралган очракларда һәм тәртиптә өстәмә рәвештә үз матди ресурсларын һәм финанс чараларын кулланырга хокуклы.

3. Җирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләре бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Җирлекнең җирле үзидарә органнары тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен тиешле федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә бу максатларга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә гамәлгә ашырган өчен җаваплы.

Бирелгән вәкаләтләрне гамәлгә ашыру дәүләт контролендә. Җирлекнең җирле үзидарә

органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны контрольдә тоту шартлары һәм тәртибе федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

Җирлек советы үз вәкаләтләре чикләрендә җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы Матди ресурсларны һәм финанс средстволарын аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә куллану очракларын һәм тәртибен билгеләргә хокуклы.

4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендәге 4, 8, 9 пунктларында каралган җирлекләрнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында җирлек өчен социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга гражданнарны җәлеп итү турында Карар кабул итәргә хокуклы.

Статья 6. Җирле үзидарә органнарының җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Җирле үзидарә органнары:

1) Җирлек музейларын булдыру;

2) Җирлекта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;

3) опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;

4) Җирлек территориясендә җирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм Җирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;

6) җирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

7) муниципаль янгын күзәтчелеген булдыру;

8) үсеш өчен шартлар тудыру туризм;

9) "Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында"2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләрен кулланып федераль законнарда каралган мәсьәләләр буенча муниципаль контроль оештыру һәм гамәлгә ашыру.

10) кеше хокукларын тәэмин итүне җәмәгать контролендә тотучы җәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү.

11) "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында"1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү.

12) гражданнарга торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендалау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирү;

13) Җирлек территориясендә яшәүче хуҗасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру.

14) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында"2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру

15) инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең, адаптив физик культура һәм адаптив спортның Физик культурасын һәм спортын үстерүгә ярдәм күрсәтү.

16) Россия Федерациясенең 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "кулланучылар хокукларын яклау турында" гы Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча

чараларны гамәлгә ашыру.

17) участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазыйфаны хезмәткәр биләгән вакытка торак урыны бирү;

18) алкоголь, наркотик яки башка төрле токсик исерек хәлдә булган кешеләргә ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелә торган бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә нормативлар буенча салым керемнәреннән тыш, җирле бюджетлар керемнәре хисабына әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләрне хәл итәргә, башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы (аларга "гомуми Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыру принциплары), әгәр бу катнашу федераль законнарда каралган булса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән аларның компетенциясеннән чыгарылмаган башка мәсьәләләрне хәл итәргә.

3. Җирле үзидарә органнары, җирлек Советы тарафыннан күрсәтелгән вәкаләтләрне гамәлгә ашыруда катнашу хокукын гамәлгә ашыру турында Карар кабул ителгән очракта, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә тапшырылмаган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашалар.

Статья 7. Җирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

1. Җирлекнең җирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеген оештыру, муниципаль берәмлекләрнең уртак мәнфәгатьләрен яклау максатларында, җирлек Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләр советы эшендә катнаша, шулай ук муниципаль берәмлекләрнең башка берләшмәләре эшендә катнашырга хокуклы.

2. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен финанс чараларын, матди һәм башка ресурсларны берләштерү максатыннан җирле үзидарә органнары башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары белән берлектә муниципальара берләшмәләр оештырырга, Хуҗалык җәмгыятьләре һәм башка муниципальара оешмалар оештырырга, федераль законнар һәм җирлек Советының норматив хокукый актлары нигезендә килешүләр һәм килешүләр төзергә мөмкин. Күрсәтелгән муниципальара берләшмәләргә җирле үзидарә органнары вәкаләтләре бирелми.

Статья 8. Җирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Җирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре:

1) җирле үзидарә органнарының Җирлекны социаль-икътисади үстерүгә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;

2) җирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) төзү;

3) даими яки вакытлыча координацион, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнары булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында җирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән башка үзара эш итү формалары.

Глава II. ҖИРЛЕК ХАЛКЫНЫҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘСЕН ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ҖИРЛЕК ХАЛКЫНЫҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ

Статья 9. Җирлек халкының җирле үзидарәсен турыдан туры гамәлгә ашыру һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашу формалары

1. Җирлек халкы турыдан-туры җирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

1) җирле референдум;

2) муниципаль сайлаулар;

3) җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү;

4) чикләрне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү;

4.1.) гражданнар җыены;

Җирлекне үзгәртеп кору;

6) гражданнарның хокукый инициативасы;

6.1.) инициатив проектлар;

7) гавами тыңлаулар, иҗтимагый фикер алышулар

8) гражданнар җыелышы;

9) гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы);

10) гражданнардан сораштыру;

11) җирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;

12) гражданнарның җирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре;

13) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы Сайлау кодексына һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләр.

Статья 10. Җирле референдум

1. Җирле референдум җирлек халкы тарафыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә хәл итү максатыннан үткәрелә.

2. Җирле референдум Җирлекнең бөтен территориясендә үткәрелә.

3. Җирле референдумда катнашу хокукына ия булган гражданнар җирле референдумда катнашырга хокуклы. Гражданнар яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр нигезендә җирле референдумда катнашалар.

4. Җирле референдум үткәрү турында карар җирлек Советы тарафыннан:

1) җирле референдумда катнашу хокукына ия гражданнар;

2) сайлау берләшмәсе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан һәм федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән башка иҗтимагый берләшмә;

3) җирлек Советы һәм алар бергәләп тәкъдим иткән җирлек башкарма комитеты җитәкчесе.

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча җирле референдумны билгеләү шарты булып әлеге инициативаны яклап имзалар җыю тора, аларның саны Татарстан Республикасы законы белән билгеләнә, ул җирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының 5 процентын тәшкил итә, әмма 25 имзадан ким була алмый.

6. Җирлек Советы һәм җирлек башкарма комитеты җитәкчесе белән берлектә тәкъдим ителгән референдум үткәрү инициативасы җирлек Советы карары һәм җирлек башкарма комитеты карары белән рәсмиләштерелә. Күрсәтелгән инициативаны тәкъдим итү тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Җирлек Советы җирле референдумны җирлек советына документлар кергән көннән алып 30 көн эчендә билгели, аның нигезендә җирле референдум билгеләнә.

Әгәр җирле референдум җирлек Советы тарафыннан билгеләнгән срокларда билгеләнмәгән булса, референдум гражданнар, сайлау берләшмәләре, җирлек башлыгы,

Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе яки прокурор мөрәҗәгате нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән җирле референдум территориаль сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткәрүне тәэмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте башкарма органы яки җирле референдум үткәрүне тәэмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан башкарыла.

7.1. Җирле референдумда яшәү урыны Җирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданнары яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә җирле референдумда катнашалар.

8. Тавыш бирү нәтиҗәләре һәм җирле референдумда кабул ителгән карар рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

9. Җирле референдумда кабул ителгән карар җирлек территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазифаи затлары яки җирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан раслауга мохтаҗ түгел.

10. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирле референдумда кабул ителгән карарны, алар арасында вәкаләтләрне аеруга ярашлы рәвештә, әлеге устав белән үтәүне тәэмин итә.

11. Җирле референдум үткәрү турында карар, шулай ук җирле референдумда кабул ителгән карар федераль законнарга ярашлы рәвештә суд тәртибендә шикаять ителергә мөмкин.

12. Гражданнарның җирле референдумда катнашу хокукына гарантияләр, шулай ук җирле референдумны әзерләү һәм үткәрү тәртибе Федераль закон һәм 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән билгеләнә.

Статья 11. Муниципаль сайлаулар

1. Җирлектә муниципаль сайлаулар федераль законнар һәм Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә яшерен тавыш бирүдә гомуми, тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә бер мандатлы сайлау округлары буенча җирлек Советы депутатларын сайлау максатында үткәрелә. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын алган кандидат җирлек советының сайланган депутаты дип танылa.

Әгәр дә җирлек Советы депутатларын сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидат буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның кимендә 50 проценты тавышларын алган кандидат сайланган дип санала.

Теркәлгән кандидатлар алган тавышлар саны тигез булганда, элек теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

2. Җирлек Советы депутатларын сайлау мәҗбүри, вакытлыча һәм әлеге уставта билгеләнгән срокларда үткәрелә.

3. Җирлек Советы депутаты итеп Россия Федерациясе гражданы, шулай ук, федераль законнарда каралган очракларда, тавыш бирү көнендә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия булган чит ил гражданы сайлана ала.

4.Депутатларны сайлауны билгеләү турында карар җирлек Советы тарафыннан җирлек Советы депутатлары сайланган срок тәмамланганчы 90 көннән дә иртәрәк һәм 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә. Бу карар массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга тиеш.

Федераль закон белән билгеләнгән очракларда, җирлек Советы депутатларын сайлау территориаль сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгеләнә.

5. Җирлек Советы депутатларын сайлауга әзерлек һәм үткәрү гамәлдәге законнарга һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә төзелгән сайлау комиссияләре тарафыннан башкарыла.

6. Җирлек Советы депутатларын сайлау Федераль закон һәм Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

7. Җирлек Советы депутатларын сайлау нәтиҗәләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

Статья 12. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Җирлек Советы депутаты, шул исәптән җирлек башлыгы, сайлаучылар тарафыннан закон һәм әлеге Устав нигезендә һәм тәртибендә кире чакырылырга мөмкин.

2. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып сайлаучыларның аңа карата ышанычын шик астына куючы һәм җирлек башлыгының депутатлык бурычларын яки бурычларын үтәмәүдә, депутат, җирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр башкаруда һәм Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, законнарны һәм башкаларны бозуда чагылган депутатның суд тәртибендә расланган конкрет хокуксыз карарлары яки гамәлләре (гамәлсезлеге) тора.Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары, әлеге устав һәм башка муниципаль хокукый актлар.

3. Авыл җирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу һәм аңа ярдәм итү өчен гражданнарның имзаларын җыю инициативасын тәкъдим итү өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия булган кимендә 10 кешедән торган инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем территориаль сайлау комиссиясенә инициатив төркемне теркәү турында үтенеч белән мөрәҗәгать итә. Инициатив төркемнең үтенечендә депутатны чакыртып алу өчен нигез булып торган конкрет законсыз карар яки гамәл (гамәл итмәү) күрсәтелергә тиеш, аның туган көне, туган көне, паспорт яки паспортны алыштыручы документ сериясе, номеры һәм датасы, аны биргән органның исеме яки коды, шулай ук инициатив әгъзаның һәр әгъзасының яшәү урыны адресы күрсәтелергә тиеш. җирлек территориясендә аның исеменнән эш итәргә вәкаләтле затлар һәм төркемнәр. Инициатив төркемнең үтенече әлеге төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Гаризага суд карары кушылырга тиеш, ул күрсәтелгән законсыз карарны яки депутатның гамәлләрен (гамәлсезлеген) раслый.

6. Инициатив төркемне теркәү, җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау өчен имзалар җыю, җыелган имзаларны тикшерү җирле референдум үткәрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

7. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү җирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм җирле референдум үткәрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

8. Территориаль сайлау комиссиясе тарафыннан инициатив төркемнең үтенечен караганда, җирлек Советы тарафыннан җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләгәндә, җирлек советының тиешле депутаты аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирергә, кирәкле документларны тапшырырга хокуклы. Әлеге депутат алдан ук, территориаль сайлау комиссиясе, җирлек советы утырышы уздырылганчы өч көннән дә соңга калмыйча, аларны үткәрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр итәргә тиеш.

9. Җирлек Советы депутаты аның чакыруы буенча тавыш бирүдә инициатив төркем белән тигез нигездә агитация алып бару хокукына ия, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү максатыннан.

10. Җирлек Советы депутаты, шул исәптән җирлек башлыгы, тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан ким булмаган өлеше кире чакырылган дип санала.

11. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

12. Территориаль сайлау комиссиясе 5 көн эчендә, рәсми рәвештә тавыш бирү нәтиҗәләрен ясаганнан соң, инициатив төркемгә, җирлек советына һәм җирлек Советының тиешле депутатына аның чакыруы буенча тавыш бирү нәтиҗәләре турында язмача хәбәр итә.

Статья 13. Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның Җирлек чикләрен үзгәртүгә ризалыгын алу максатыннан үткәрелә.

2. Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"гы Федераль закон белән билгеләнгән очракларда Җирлекнең бөтен территориясендә яки аның территориясенең бер өлешендә үткәрелә.

3. Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү җирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, Федераль закон һәм "җирле референдум турында"Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

4. Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда Җирлекта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы яки сайлау хокукына ия булган Җирлекнең сайлау актив өлеше катнашкан булса, узган дип санала. Халыкның Җирлек чикләрен үзгәртүгә ризалыгы, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр Өчен Тавыш бирүдә катнашкан Җирлек халкының яртысыннан артыгы яки Җирлекнең бер өлеше тавыш биргән булса, алынган дип санала.

5. Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтиҗәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

Статья 14. Гражданнар җыены

1. Гражданнар җыены халыкның җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формасы булып тора.

2. Гражданнар җыены "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очракларда һәм Җирлек составына керүче Җирлекларда гражданнар җыенын үткәрүгә әзерлек тәртибе турындагы нигезләмәгә ярашлы рәвештә, Җирлек Советы карары белән расланган очракта үткәрелә.

3. "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 маддәсендә каралган очракларда гражданнар җыены үткәрелергә мөмкин:

1) Җирлекта Җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча (муниципаль район), аның составына күрсәтелгән Җирлек керә, ул күрсәтелгән Җирлек территориясен башка Җирлек (муниципаль район) территориясенә кертүне күздә тота;

2) Җирлек составына керүче Җирлекта, әлеге Җирлек территориясендә гражданнарның үз-үзенә салым салу чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

2.1) Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә Җирлек территориясенең әлеге өлешендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча Җирлек составына керүче Җирлек территориясенең бер өлешендә;

3) яңа төзелгән Җирлекны төзү турында халык инициативасын тәкъдим итү максатыннан Җирлекта, шулай ук яңа төзелгән Җирлекта, әгәр аның сайлау хокукына ия булган халкы саны 300 кешедән артмаса, яңа төзелгән Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасын билгеләү мәсьәләсе буенча;

4) авыл җирлегендә авыл җирлеге старостасы кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл җирлеге старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

5) авыл Җирлекында гражданнар җыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатлар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

4. Гражданнар җыены, әлеге статьяның 3 өлеше 2.1 пунктында каралган очрактан тыш, Җирлек башлыгы тарафыннан мөстәкыйль рәвештә яки 10 кешедән ким булмаган Җирлек халкы төркеме инициативасы буенча чакырылырга мөмкин.

4.1 әлеге статьяның 3 өлеше 2.1 пунктында каралган гражданнар җыены Җирлек территориясенең тиешле өлешендә яшәүче 10 кешедән ким булмаган төркем инициативасы буенча Җирлек Советы тарафыннан чакырылырга мөмкин.

Гражданнар җыены үткәрелә торган Җирлек территориясенең бер өлеше чикләре Җирлек территориясенең күрсәтелгән өлешендә яшәүчеләрнең мәнфәгатьләре уртаклыгы критериеннан чыгып, җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә туры килгән карарда Җирлек Советы карары белән билгеләнә.

5. Җыенны үткәрү инициативасын хуплау өчен җыелырга тиешле имзалар саны сайлау хокукына ия булган, даими яки күбесенчә Җирлек территориясендә теркәлгән, әмма 25 имзадан ким булмаган гражданнар санының 5 процентын тәшкил итә.

6. Җирлек башлыгы тарафыннан чакырылган гражданнар җыены җирлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырылган гражданнар җыены җирлек Советы карары белән билгеләнә.

7. Җирлекта яшәүчеләр алдан ук гражданнар җыенын үткәрү вакыты һәм урыны турында хәбәр ителә, алдан ук муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданнар җыены карарына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән Җирлек составына керүче Җирлекларда гражданнар җыенын үткәрүгә әзерлек тәртибе турындагы нигезләмәдә билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә билгеләнә.

7.1. Әлеге статьяда каралган гражданнар җыены анда сайлау хокукына ия булган Җирлекта (яки аның территориясенең бер өлешендә) яки Җирлекта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашында хокуклы. Әгәр Җирлекта сайлау хокукына ия булган әлеге Җирлекта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгының бер үк вакытта бергә булу мөмкинлеге булмаса, Җирлек составына кергән Җирлек уставына ярашлы рәвештә гражданнар җыены гражданнар җыенын үткәрү турында Карар кабул ителгән көннән алып бер айдан да артмаган вакытта этаплап үткәрелә. Шул ук вакытта элек гражданнар җыенында катнашкан кешеләр тавыш бирүдә катнашмый. Гражданнар җыены карары, әгәр аның өчен гражданнар җыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала.

8. Җыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып тора, җирлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш.

Статья 15. Җирлекны үзгәртү

1. Җирлекны үзгәртү-Җирлекларны берләштерү, Җирлекны бүлү.

2. Җирлекны үзгәртеп кору халык, җирле үзидарә органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, федераль дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча әлеге Федераль закон нигезендә башкарыла.

3. Ике һәм аннан да күбрәк Җирлекларны берләштерү, башка Җирлекларның чикләрен үзгәртмичә, һәр Җирлек халкының ризалыгы белән башкарыла.

4. Ике һәм аннан да күбрәк Җирлеклар барлыкка килүгә китерә торган Җирлекны Бүлү әлеге Уставның 13 статьясында каралган тавыш бирү юлы белән белдерелгән һәр Җирлек халкының ризалыгы белән башкарыла.

5. Җирлекларны үзгәртеп кору яңа төзелгән Җирлеклар булдыруга китерә.

Статья 16. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Гражданнар әлеге Устав һәм җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук булдыру инициативасына хокуклы.

2. Хокук булдыру инициативасы белән актив сайлау хокукына ия булган гражданнар төркеме чыгыш ясый ала, аларның саны сайлау хокукына ия булган Җирлекта яшәүчеләрнең 3 процентыннан артмаска тиеш.

3. Хокук булдыру инициативасын тормышка ашыру максатыннан, Җирлек халкы:

1) яшәү урыны буенча гражданнар җыеннарын (эшләрен) һәм хокук булдыру инициативасын тикшерү һәм тәкъдим итү буенча башка коллектив чараларны оештыру һәм үткәрү;

2) хокук булдыру инициативасын тәкъдим итүне хуплау өчен имзалар җыю буенча инициатив төркемнәр булдыру;

3) гражданнарның имзаларын җыю һәм законнарга каршы килмәгән ысуллар белән хокук булдыру инициативасын тәкъдим итүне хуплау өчен агитация алып бару.

4. Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары гражданнарга хокук булдыру инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокук иҗаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты, әлеге устав белән билгеләнгән компетенцияләренә ярашлы рәвештә, ул кертелгән көннән алып өч ай дәвамында җирлек Советы, җирлек башлыгы тарафыннан аның ачык утырышында мәҗбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокук иҗаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караганда, гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен белдерү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

7. Гражданнарның хокук иҗаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау процедурасы җирлек Советы Регламенты, җирлек башлыгының, җирлек Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокук иҗаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтиҗәләре буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә аны керткән гражданнар инициативалы төркеменә җиткерелергә тиеш.

Статья 17. Инициативалы проектлар

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яки башка мәсьәләләрне хәл итү максатыннан җирле үзидарә органнарына бирелгән чараларны гамәлгә ашыру максатыннан җирлекнең башкарма комитетына инициатив проект кертелергә мөмкин. Муниципаль берәмлек территориясенең инициатив проектлар гамәлгә ашырыла торган өлешен билгеләү тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

2. Инициатива проектын кертү инициативасы белән ун алты яшькә җиткән һәм Җирлек территориясендә яшәүче кимендә ун гражданнан торган инициатив төркем, авыл җирлеге старостасы (алга таба проект инициаторлары) чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны җирлек Советының норматив хокукый акты белән киметелергә мөмкин. Җирлек Советының норматив хокукый акты нигезендә проект инициаторы булып тору хокукы тиешле муниципаль берәмлек территориясендә эшчәнлек алып баручы башка затларга да бирелергә мөмкин.

3. Инициатива проекты түбәндәге мәгълүматларны үз эченә алырга тиеш:

1) авыл халкы яки аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган проблеманы тасвирлау;

2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатива проектын гамәлгә ашыруның көтелгән нәтиҗәсен (көтелгән нәтиҗәләрен) тасвирлау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;

5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырылган вакыты;

6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырылган (мөмкин булган) финанс, милек һәм (яки) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат;

7) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен әлеге акчаларны куллану күздә тотылган очракта, инициатив түләүләрнең планлаштырылган күләменнән тыш, җирле бюджет акчалары күләменә күрсәтү;

8) җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә, инициатив проект гамәлгә ашырылачак җирлек территориясенә яки аның бер өлешенә күрсәтмә;

9) җирлек Советының норматив хокукый актында каралган башка мәгълүматлар.

4. Инициатив проект, ул җирлекнең башкарма комитетына кертелгәнче, инициатив проект турында фикер алышу, җирлек халкы яки аның бер өлеше мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатив проектны гамәлгә ашыруның максатка ярашлылыгын билгеләү, шулай ук җыен, җыелыш яки конференция тарафыннан инициатив проектка ярдәм итү турында Карар кабул итү максатларында гражданнар җыенында, җыелышында яки конференциясендә каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер җыенда, бер җыелышта яки гражданнарның бер конференциясендә берничә инициативалы проектны карау мөмкин.

Җирлек Советының норматив хокукый акты инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен шулай ук гражданнардан сораштыру, аларның имзаларын җыю юлы белән ачыклау мөмкинлеген күздә тотарга мөмкин.

Проект инициаторлары инициативалы проектны җирлекнең башкарма комитетына керткәндә, аңа тиешлечә гражданнар җыены, җыелышы яки конференциясе протоколын, гражданнардан сораштыру нәтиҗәләрен һәм (яки) җирлек халкының яки аның бер өлешенең инициативалы проектка ярдәм итүен раслаучы имза кәгазьләрен кушалар.

5. Инициатива проектын җирлекнең башкарма комитетына кертү турындагы мәгълүмат муниципаль берәмлек сайтында "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә инициатива проекты җирлекнең башкарма комитетына кертелгәннән соң өч эш көне эчендә бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән мәгълүматларны, шулай ук проект инициаторлары турында мәгълүматны үз эченә алырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар җирлекнең башкарма комитетына инициатив проект буенча үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен тәкъдим итү мөмкинлеге турында хәбәр итәләр, аларны тапшыру вакыты биш эш көненнән дә ким була алмый. Үз фикерләрен һәм тәкъдимнәрен 16 яшькә җиткән Җирлек халкы юлларга хокуклы. Әгәр җирлекнең башкарма комитеты әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга мөмкинлеге булмаса, әлеге мәгълүмат әлеге җирлек кергән муниципаль район сайтында урнаштырыла. Авыл җирлегендә күрсәтелгән мәгълүмат авыл җирлеге старостасы тарафыннан гражданнарга җиткерелергә мөмкин.

6. Инициатив проект җирлек башкарма комитеты тарафыннан ул кертелгән көннән алып 30 көн эчендә мәҗбүри каралырга тиеш. Җирлекнең башкарма комитеты инициатив проектны карау нәтиҗәләре буенча түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) инициатив проектны хупларга һәм аның өстендә эшне җирле бюджет турында карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә тиешле максатларга һәм (яки) җирле бюджет проектын төзү һәм карау тәртибенә (җирле бюджет турында карарга үзгәрешләр кертү) ярашлы рәвештә дәвам итәргә.

2) инициативалы проектны хуплаудан баш тарту һәм аны инициаторларга кире кайтару инициативалы проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп.

7. Җирлекнең башкарма комитеты түбәндәге очракларның берсендә инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында Карар кабул итә:

1) инициатив проектны кертү һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның федераль законнар һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектларының законнары һәм башка

норматив хокукый актлары таләпләренә, Җирлек уставына туры килмәве;

3) җирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмау сәбәпле инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкин түгел;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле акчалар күләмендә җирле бюджет акчаларының булмавы, аларны формалаштыру чыганагы инициатив түләүләр түгел;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтиҗәлерәк ысул белән чишү мөмкинлеге булу;

6) инициатив проектны конкурс сайлап алудан үтмәгән дип тану.

8. Җирлекнең башкарма комитеты әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пунктында каралган очракта проект инициаторларына инициатив проектны бергәләп эшләп бетерергә, шулай ук аны башка муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органы яки дәүләт органы каравына аларның компетенциясенә туры китереп тәкъдим итәргә хокуклы.

9. Инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс буенча сайлап алу тәртибен җирлек советы билгели.

10. Россия Федерациясе субъекты бюджетыннан бюджетара трансфертлар хисабына финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициатив проектларга карата инициатив проектларны карау тәртибе, инициатив проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларга ярдәм итүдән баш тарту өчен нигезләр, мондый инициатив проектларны конкурс аша сайлап алу тәртибе һәм критерийлары закон һәм (яки) башка норматив Татарстан Республикасының хокукый акты. Бу очракта өлешләр таләпләре 3, 6, 7, 8, 9, 11 һәм 12 статья кулланылмый.

11. Әгәр җирлекнең башкарма комитетына берничә инициатив проект кертелгән булса, шул исәптән эчтәлеге буенча охшаш өстенлекле проблемаларны тасвирлап, җирлекнең башкарма комитеты конкурс сайлап алуын оештыра һәм бу хакта проект инициаторларына хәбәр итә.

12. Инициатив проектларны конкурс сайлап алуны үткәрү коллегиаль органга (комиссиягә) йөкләнә, аның эшчәнлеге һәм формалашу тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә. Коллегиаль орган (комиссия) составы җирлекнең башкарма комитеты тарафыннан формалаштырыла. Шул ук вакытта коллегиаль орган (комиссия) әгъзаларының яртысы җирлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә конкурс сайлап алуын үткәргәндә коллегиаль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен белдерү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

13. Проект инициаторлары, җирлек территориясендә яшәүче, гражданнар җыены, җыелышы яки конференциясе тарафыннан вәкаләтләнгән башка гражданнар, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән башка затлар инициатив проектны гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе законнарына каршы килмәгән формаларда иҗтимагый контрольдә тотарга хокуклы.

14. Җирлек Башкарма комитетының инициатив проектны каравы, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы, шул исәптән акчаларны куллану, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәттә катнашуы турында мәгълүмат муниципаль берәмлек сайтында "Интернет"мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Җирлек Башкарма комитетының инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтиҗәләре турындагы хисабы муниципаль берәмлек сайтында "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланганнан соң 30 календарь көн эчендә бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Әгәр җирлекнең башкарма комитеты әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга мөмкинлеге булмаса, күрсәтелгән мәгълүмат әлеге җирлек кергән муниципаль район сайтында урнаштырыла. Авыл җирлегендә күрсәтелгән мәгълүмат авыл җирлеге старостасы тарафыннан гражданнарга җиткерелергә мөмкин.

Статья 18. Җәмәгать тыңлаулары, җәмәгать фикер алышулары

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен җирлек Советы, җирлек башлыгы тарафыннан ачык тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, поселок советы яки поселок башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яки поселок Советы инициативасы буенча үткәрелә торган ачык тыңлаулар поселок Советы тарафыннан билгеләнә, ә поселок башлыгы инициативасы буенча поселок башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Җәмәгать тыңлауларына:

1) җирлек уставы проекты, шулай ук җирлек Уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очраклардан тыш, әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында җирлек Советы карары проекты;

2) җирле бюджет проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) Җирлекны социаль-икътисади үстерү стратегиясе проекты;

4) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору өчен җирлек халкының тавыш бирү юлы белән белдерелгән ризалыгын алу таләп ителә.»;

4. Җәмәгать тыңлауларын оештыру һәм үткәрү тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә һәм җирлек халкына халык тыңлауларын үткәрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукый акт проекты белән алдан танышуны, шул исәптән аны җирле үзидарә органының рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә яки, әгәр җирле үзидарә органы үз эшчәнлеге турында мәгълүматны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә, Татарстан Республикасының яки җирлекнең рәсми сайтында «дәүләт органнары һәм җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүматка керүне тәэмин итү турында» 2009 елның 9 февралендәге 8-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләрен исәпкә алып урнаштырырга мөмкинлеге булмаса, муниципаль берәмлек халкы фикер алышуга чыгарылган проект буенча үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен тәкъдим итә ала муниципаль хокукый акт, шул исәптән рәсми сайт аша, авыл халкының җәмәгать тыңлауларында катнашуын тәэмин итүче башка чаралар, җәмәгать тыңлаулары нәтиҗәләрен бастырып чыгару (халыкка чыгару), шул исәптән кабул ителгән карарларны мотивацияле нигезләү, шул исәптән аларны рәсми сайтта урнаштыру аша.».

5. Генераль планнар проектлары, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне чикләү проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, җир кишәрлеген яки капиталь төзелеш объектын шартлы рәвештә файдалануның рөхсәт ителгән төренә рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән чикнең чик параметрларыннан тайпылуга рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча капиталь төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, җир кишәрлекләрен һәм капиталь төзелеш объектларын рөхсәт ителгән файдалануның бер төрен башка төр файдалануга үзгәртү мәсьәләләренә җирдән файдалану һәм төзелешнең расланган кагыйдәләре булмаганда шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында законнарга ярашлы рәвештә җәмәгать тыңлаулары яки җәмәгать фикер алышулары үткәрелә.

Статья 19. Гражданнар җыены

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне тикшерү, халыкны җирле үзидарә органнары һәм

җирле үзидарә вазифаи затлары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү инициатив проектлар кертү һәм аларны карау мәсьәләләрен тикшерү өчен гражданнар җыеннары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар җыеннары Җирлеклар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар җыены халык, җирлек Советы, җирлек башлыгы, Совет депутатлары инициативасы буенча үткәрелә.

3. Җирлек советы яки җирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар җыелышы җирлек советы яки җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча уздырыла торган гражданнар җыены җирлек Советы тарафыннан тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр, оешма җитәкчеләре җыелышында катнашу хокукына ия булган гражданнар санының 10 процентыннан ким булмаган өлеше булган гражданнар төркеменең язма тәкъдиме буенча билгеләнә.

Гражданнар җыенын үткәрү турында тәкъдим аның каравына чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеген, җыенны үткәрү вакыты һәм урынын үз эченә алырга тиеш. Бу тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә җыелыш үткәрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәҗәгать итсә, аларның һәрберсенең фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган көне, яшәү урыны адресы күрсәтелгән.

Җирлек советы гражданнар җыенын уздыру турында кертелгән тәкъдимне үзенең якынлашып килүче утырышында карый.

Җирлек советы гражданнар җыенын үткәрүдән аның максатка туры килмәве сәбәпләре буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Гражданнар җыенын үткәрү вакыты һәм урыны һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләргә җыелыш уздырылачак көнгә кадәр җиде көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чаралары, почта хәбәрләре, фатирлар буенча (подворный) әйләнүләр, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә.

Гражданнар җыенын әзерләү һәм үткәрүне җирлекнең башкарма комитеты тәэмин итә.

6. Җыелыш эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия булган 18 яшькә җиткән гражданнар катнашырга хокуклы. Җыелышта катнашу хокукына ия булган гражданнарның гомуми саны Муниципаль сайлаулар үткәргәндә кулланыла торган Россия Федерациясе гражданнарының Россия Федерациясе чикләрендә булган һәм яшәгән урыннары буенча теркәү исәп-хисабы мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда җыелышта катнашу хокукы булган гражданнарның өчтән бер өлеше булса, гражданнар җыелышы хокуклы дип санала.

Җыелыш карарлары җыелышта булган гражданнарның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

Инициатива проектларын кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышында Тиешле территориядә яшәүче 16 яшькә җиткән кешеләр катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданнар җыенын билгеләү һәм үткәрү тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Гражданнар җыелышы җирле үзидарә органнарына һәм җирле үзидарә вазифаи затларына мөрәҗәгатьләр кабул итә ала, шулай ук җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазифаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар җыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайлый ала.

8. Гражданнар җыелышы кабул иткән мөрәҗәгатьләр җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиеш.

9. Гражданнар җыенын билгеләү һәм үткәрү тәртибе, шулай ук гражданнар Җыенының вәкаләтләре Федераль закон, әлеге Устав һәм Җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

10. Гражданнар җыены нәтиҗәләре рәсми рәвештә бастырылырга (игълан ителергә) тиеш.

Статья 20. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне тикшерү һәм бөтен Җирлек халкы вәкилләренең фикерен ачыклау кирәк булганда үткәрелә. Җирлекнең тиешле территориаль өлешләре гражданнары арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданнар җыенын чакыру авыр булган очракларда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар җыенында катнашу хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракта үткәрелә.

2. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданнар җыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) халык, Җирлек Советы, Җирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Җирлек советы яки җирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) җирлек советы яки җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) поселок Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, хокуклы дип санала. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) карарлары конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

5. Гражданнар конференциясен (делегатлар җыелышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе җирлек советының әлеге уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) нәтиҗәләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

Статья 21. Гражданнар арасында сораштыру

1. Гражданнардан сораштыру җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халыкның фикерен һәм аны исәпкә алуны ачыклау өчен җирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә үткәрелә.

Сораштыру нәтиҗәләре тәкъдим итү характерында.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия гражданнар катнашырга хокуклы. Инициатив проектны хуплау турында гражданнарның фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда 16 яшькә җиткән җирлектә яки аның бер өлешендә инициатив проектны гамәлгә ашырырга тәкъдим ителгән кешеләр катнашырга хокуклы.

3. Гражданнар арасында сораштыру:

1) җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча җирлек советы яки җирлек башлыгы;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республикаара әһәмияттәге объектлар өчен җирлекләрнең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында Карар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

3) 16 яшькә җиткән Җирлекта яки аның бер өлешендә яшәүчеләр әлеге инициатива проектына ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен инициатива проектын гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә.

4. Гражданнарны сораштыруны билгеләү һәм үткәрү тәртибе Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә җирлек уставы һәм (яки) җирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыруны билгеләү турында карарны поселок Советы кабул итә. Гражданнардан сораштыру үткәрү өчен муниципаль берәмлек сайты Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә кулланылырга мөмкин. Җирлек Советының гражданнардан сораштыру билгеләү турындагы карарында:

1) сораштыруны үткәрү датасы һәм вакыты;

2) Сораштыру үткәргәндә тәкъдим ителгән (тәкъдим ителгән) сорауны (сорауларны) формалаштыру;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру таблицасының формасы;

5) сораштыруда катнашучы Җирлекта яшәүчеләрнең минималь саны.

6) "Интернет"мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлек сайтын кулланып, гражданнардан сораштыру үткәргән очракта сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Җирлекта яшәүчеләргә гражданнардан сораштыру үткәрелгәнче 10 көн алдан хәбәр ителергә тиеш.

7. Гражданнарны сораштыруга әзерләү һәм үткәрү белән бәйле чараларны финанслау:

1) җирлек бюджеты акчалары хисабына җирлекнең җирле үзидарә органнары яки җирлек халкы инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә.

8. Сораштыру нәтиҗәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә басылып чыгарга тиеш. Сораштыру нәтиҗәләре белән теләсә кайсы граждан танышырга хокуклы. Җирле үзидарә органнары тиешле карарлар кабул иткәндә сораштыру нәтиҗәләре мәҗбүри исәпкә алынырга тиеш.

Статья 22. Җирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм җирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар җирлек Советы тарафыннан үз инициативасы буенча яки Тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча җирлек советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар массакүләм мәгълүмат чараларында бастырыла, гражданнарга җибәрелә, халык белән танышу өчен мөмкин булган урыннарда урнаштырыла, башка ысуллар белән игълан ителә.

3. Мәсьәләне халык фикер алышуына чыгару белән бер үк вакытта җирлек советы фикер алышу барышында килгән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, күрсәтелгән максат өчен махсус комиссия төзи.

4. Җирлек Советы муниципаль хокукый актлар проектларын һәм җирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне тикшерүне тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр Җирлек Советына җибәрелә.

6. Муниципаль хокукый актлар проектлары һәм җирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр җирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышу нәтиҗәләре турында халыкка хәбәр ителә.

Статья 23. Гражданнарның җирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре

1. Гражданнар җирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәҗәгатьләр ясау хокукына ия.

2. Гражданнарның мөрәҗәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнарының мөрәҗәгатьләрен карау тәртибе турында"2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мөрәҗәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен җирле үзидарә вазыйфаи затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.

Статья 24. Авыл җирлеге старостасы

1. Җирле үзидарә органнары һәм авыл җирлеге халкының җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл иткәндә үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен авыл җирлегендә урнашкан авыл җирлегендә авыл җирлеге старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Авыл җирлеге старостасы авыл җирлеге Советы тарафыннан билгеләнә, аның составына әлеге авыл җирлеге керә, авыл җирлеге гражданнары җыены тәкъдиме буенча. Авыл җирлеге старостасы әлеге авыл җирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия булган Россия Федерациясе гражданнары яки гражданнар җыены тәкъдим иткән көнне 18 яшькә җиткән һәм әлеге авыл җирлеге территориясендә урнашкан торак бинасы булган Россия Федерациясе гражданнары арасыннан билгеләнә.

3. Авыл җирлеге старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны алмаштыручы зат түгел, үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы җирлек Советы депутаты муниципаль вазыйфасыннан яки муниципаль хезмәт вазыйфасыннан тыш, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм җирле үзидарә органнары белән турыдан-туры бәйле башка мөнәсәбәтләрдә тора алмый.

4. Авыл җирлеге старостасы итеп кеше билгеләнә алмый:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны биләүче, үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы җирлек Советы депутаты муниципаль вазыйфасыннан тыш, яки муниципаль хезмәт вазифасы;

2) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылган;

3) гамәлдән чыгарылмаган яки төшерелмәгән хөкем ителүе булган.

5. Авыл җирлеге старостасының вәкаләтләре ике елдан да ким һәм биш елдан да артык була алмый.

Авыл җирлеге старостасының вәкаләтләре әлеге авыл җирлеге составына кергән җирлек Советы карары буенча, авыл җирлеге гражданнары җыены тәкъдиме буенча, шулай ук әлеге Федераль законның 40 статьясының 10 өлешендәге 1 - 7 пунктларында билгеләнгән очракларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл җирлеге старостасы аңа йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авыл җирлегендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр, башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән хезмәттәшлек итә, шул исәптән гражданнар җыеннарында, җыелышларында, конференцияләрендә катнашу аша, мондый чаралар нәтиҗәләре буенча җирле үзидарә органнары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мөрәҗәгатьләр һәм тәкъдимнәр җибәрә;

3) авыл җирлегендә яшәүчеләргә җирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча мәгълүмат бирә, шулай ук җирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматны аларга җиткерүдә ярдәм итә;

4) җирле үзидарә органнарына Җәмәгать тыңлауларын һәм җәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткәрүдә, авыл җирлегендә аларның нәтиҗәләрен игълан итүдә ярдәм итә;

4.1) авыл җирлеге халкы өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган мәсьәләләр буенча инициатив проект кертү инициативасы белән чыгыш ясау хокукына ия;

5) Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә Җирлек Уставында һәм (яки) Җирлек Советының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләрне һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Авыл җирлеге старостасының эшчәнлеге гарантияләре һәм статусының башка мәсьәләләре Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә җирлек уставы һәм (яки) җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнергә мөмкин.

Статья 25. Җирле үзидарәне халык тарафыннан турыдан туры гамәлгә ашыруның һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган федераль закон нигезендә халыкның җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формалары белән беррәттән гражданнар җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Халыкның җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазифаи затлары халыкка җирле үзидарәне турыдан туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

Глава III. ҖИРЛЕК СОВЕТЫ

Статья 26. Җирлек советы - җирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Җирлек Советы даими эшләүче сайлап куелган, җирле үзидарәнең коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Җирлек Советының рәсми исеме Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районы Иж-Бубый авыл җирлеге Советы.

3. Авыл җирлеге Советының вәкаләтләре 5 ел.

4. Җирлек Советы Җирлек халкына хисап бирә һәм контрольдә тота.

5. Җирлек Советының мөһерләре, үз атамасы белән бланклары бар.

6. Җирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә җирлек бюджетында аерым юл белән карала.

Статья 27. Җирлек Советы составы

1. Җирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайлана торган 7 депутаттан тора.

2. Җирлек советы аның составына билгеләнгән сандагы депутатларның өчтән ике өлешен сайлаганда хокуклы булып тора. (ким дигәндә биш депутат)

Статья 28. Авыл җирлеге Советы депутаты статусы

1. Җирлек Советы депутатының вәкаләтләре ул сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш җирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла. Депутатның вәкаләтләре ике елдан да ким һәм биш елдан да артык була алмый.

2. Даими нигездә җирлек башлыгы итеп сайланган депутат эшли, калган депутатлар даими булмаган нигездә эшли.

Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы депутат, җирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайлап куелган вазифалы кешесе хокуклы түгел:

1) эшкуарлык эшчәнлеге белән шәхсән яки ышанычлы кешеләр аша шөгыльләнергә;

2) коммерцияле яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга, түбәндәге очраклардан тыш:

а) сәяси партия, һөнәри берлек органы, шул исәптән җирле үзидарә органында оештырылган беренчел профсоюз оешмасының сайлап куелган органы белән түләүсез идарә итүдә катнашу, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж

кооперативларының, күчемсез милек ияләре ширкәтенең съездында (конференциясендә) яки гомуми җыелышында катнашу;

б) коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашу (сәяси партия, һөнәри берлек органы белән идарә итүдә катнашудан тыш, шул исәптән җирле үзидарә органында оештырылган беренчел профсоюз оешмасының сайлап куелган органы, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының съездында (конференциясендә) яки гомуми җыелышында катнашу, күчемсез милек ияләре ширкәте) Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи затына (Россия Федерациясе субъектының дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә алдан хәбәр итү белән;

в) Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре Советында, Муниципаль берәмлекләрнең башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итү;

г) муниципаль берәмлек исеменнән оешманы оештыручы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен яки муниципаль милектә булган акцияләрне (устав капиталындагы өлешләрне) идарә итү тәртибен билгеләүче муниципаль хокукый актларга ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек оештыручы (акционер, катнашучы) булып торган оешманың идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итү;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар»;

3) укыту, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнү. Шул ук вакытта укыту, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

4) идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренең башка органнары составына керергә, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса.»;

3. Җирлек Советы депутаты, җирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи заты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Җирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен законнар, әлеге устав, җирлек Советы карарлары нигезендә тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.

5. Җирлек Советы депутаты депутат этикасы кагыйдәләрен, җирлек Советы тарафыннан расланган депутат статусы турындагы Нигезләмәдә беркетелгән депутат йөкләмәләрен үтәргә тиеш.

6. Шәһәр Советы депутаты, даими нигездә вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы җирле үзидарәнең сайлап куелган вазифалы кешесе гражданлык, административ яки җинаять эше яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллек очракларыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

7. Җирлек депутаты 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш. «Коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «затларның чыгымнарының туры килүен контрольдә тоту турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында депутат, җирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи зат вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла, дәүләт вазифаларын биләүче һәм башка затларның керемнәренә, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория кешеләргә счетлар (вкладлар)ачуны һәм булуны тыю турында, » Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми

принциплары турында «2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган очракта, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) алардан файдаланырга».

8. Россия Федерациясенең коррупциягә каршы тору турындагы законнары нигезендә депутат тарафыннан тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турындагы мәгълүматларның дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) карары нигезендә Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

9. Әлеге статьяның 7.2 өлеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтиҗәсендә «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм аларның башка затларының чыгымнарының туры килүен контрольдә тоту турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория кешеләргә счетлар (вкладлар)ачуны һәм булуны тыю турында, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) алардан файдаланырга», Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яки күрсәтелгән затка карата башка җаваплылык чарасын куллану турында гариза белән тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле җирлек Советына яки судка мөрәҗәгать итә.

10. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дөрес булмаган яки тулы булмаган мәгълүматлар, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүматлар тапшырган депутатка, әгәр бу мәгълүматларны бозу әһәмиятсез булса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) депутатны, аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы, җирлек Советында вазифалар биләү хокукыннан мәхрүм итеп, азат итү;

3) вәкаләтләрен даими нигездә башкару хокукыннан мәхрүм итеп, аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вәкаләтләрен гамәлгә ашырудан азат итү;

4) җирлек Советында аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вазифалар биләүне тыю;

5) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вәкаләтләрен даими нигездә башкаруны тыю.

11. Әлеге статьяның 8-10 өлешләрендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын депутатка карата куллану турында Карар кабул итү тәртибе муниципаль хокукый акт белән Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә билгеләнә.

Статья 29. Җирлек Советы депутатының сайлаучылар белән мөнәсәбәтләре

1. Авыл җирлеге Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Авыл җирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында җавап бирә һәм аларга хисап бирә.

3. Җирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эше турында елына бер тапкырдан да сирәгрәк хисап бирә, вакыт-вакыт аларны җирлек советы эше турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да сирәгрәк сайлаучыларны кабул итә.

4. Җирлек Советы депутаты гражданнарның законлы хокукларын, ирекләрен һәм

мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны кабул итәргә, шул исәптән алардан килгән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дөрес һәм вакытында хәл итәргә ярдәм итәргә тиеш.

5. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды эчендәге территорияләрдә, аларны үткәрү тормыш тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә объектларының эшчәнлеген бозмаса, җәяүлеләр һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә яки гражданнарның торак биналарга яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачаулау тудырмаса, үткәрелә. Җирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарга аларның кайчан һәм кайчан үткәрелүе турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

Җирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен җирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган биналар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

Депутатның сайлаучылар белән ачык чара формасындагы очрашулары Россия Федерациясенең җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм пикетлар турындагы законнарына ярашлы рәвештә үткәрелә.

Депутатның сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яки үткәрүгә Россия Федерациясе җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм пикетлар турында законнары белән билгеләнгән ачык чара формасында комачаулау Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

Статья 30. Яңа сайланган җирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш җирлек Советы беренче утырышка депутатларның билгеләнгән санының өчтән ике өлеше сайланган көннән соң утыз көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырышны узган чакырылышның җирлек башлыгы, ә ул булмаганда территориаль сайлау комиссиясе чакыра.

2. Сайлаулардан соң җирлек советының беренче утырышын җирлекнең яңа башлыгы сайланганчы элекке чакырылыш җирлек башлыгы яки җирлек Советының өлкән депутаты ача һәм алып бара.

Статья 31. Җирлек Советы компетенциясе

1. Җирлек Советы компетенциясендә:

1) Җирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

2) Җирлек территориясендә гомуми мәҗбүри кагыйдәләр билгеләү;

3) җирлек бюджетын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;

4) җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү, аларны түләү буенча Россия Федерациясенең Салымнар һәм җыемнар турындагы законнары нигезендә ташламалар бирү;

5) Җирлекнең социаль-икътисади үсеше стратегиясен раслау;

6) чикләрне үзгәртү, Җирлекны үзгәртү турында инициатива тәкъдим итү;

7) җирлек Советы депутатларын сайлауны билгеләү; җирлек Советы депутатларын сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;

8) җирле референдумны билгеләү;

9) җирлек башлыгын сайлау;

10) җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында Карар кабул итү;

11) муниципаль район Советына җирлек Советы депутатлары арасыннан җирлек вәкилен сайлау;

12) җирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең чик санын билгеләү;

13) җирлек чикләрен үзгәртү, җирлекне үзгәртү, җирлек Советы депутатын чакыртып алу мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;

14) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

15) җирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итү һәм аның белән идарә итү тәртибен, шул исәптән федераль законнарга ярашлы рәвештә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; җирлек Советы килешүе буенча яки раслаганнан соң читләштерелгән муниципаль милек төрләре исемлеген билгеләү;

16) муниципаль предприятиеләрне булдыру, үзгәртеп кору һәм бетерү, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләрне башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

17) муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында Җирлекнең катнашу тәртибен билгеләү;

18) җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;

19) җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазифаи затлары җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен үтәүне контрольдә тоту;

муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару тәртибен билгеләү;

12) Җирлекны төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, шул исәптән биналарны (шул исәптән торак йортларны), алар урнашкан корылмаларны һәм җир участокларын, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы күренешенә, төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны үтәүнең вакытлычалыгын билгеләү; биналарның (аларда урнашкан урыннарның) һәм корылмаларның милекчеләренең янәшәдәге территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү;

13) урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), Җирлек чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, гамәлдән чыгару;

14) муниципаль махсуслаштырылган торак фондына торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;

15) үз массакүләм мәгълүмат чараларын оештыру;

16) җирлек Уставын һәм җирлек Советы карарларын аңлату;

17) үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар кабул итү;

18) Россия Федерациясенең гражданлык законнары нигезендә үз белдеге белән төзелгән бинаны сүтү турында карар, үз белдеге белән төзелгән бинаны сүтү яки аны билгеләнгән таләпләргә туры китерү турында Карар кабул итү;

19) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән халыкның вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән җирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Җирлек советы җирлек башлыгының аның эшчәнлеге, җирлекнең башкарма комитеты һәм җирле үзидарәнең башка ведомство карамагындагы органнары эшчәнлеге нәтиҗәләре, шул исәптән җирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

Статья 32. Авыл җирлеге Советының эш тәртибе

1. Авыл җирлеге Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм авыл җирлеге Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Җирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора, аларда җирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Җирлек советы утырышы, әгәр анда җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан сайланган депутатлар санының ким дигәндә 50 проценты катнашса, хокуклы.

4. Җирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, әмма өч айга бер тапкырдан да сирәгрәк үткәрелми. Чираттан тыш утырышлар җирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы буенча җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының 50 процентыннан ким булмаган өлеше буенча чакырыла.

5. Совет утырышларын авыл җирлеге башлыгы чакыра. Җирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш уздырылганчы бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Авыл җирлеге Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Авыл җирлеге Советының ачык утырышларында авылның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Уставта каралган очракларда, җирлек Советы ябык утырыш үткәрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда җирлек Советы чакырган затлар гына, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Җирлек Советының һәр утырышында утырыш протоколы алып барыла. Утырыш протоколына утырышның датасы, урыны һәм вакыты турында мәгълүмат кертелә, каралган барлык мәсьәләләр санап чыгарыла һәм тавыш бирү нәтиҗәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Җирлек советы утырышы протоколына кул куелгач, җирлек башлыгы аның белән җирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала.

8. Җирлек Советы утырышларында һәр депутатның бер тавышы бар. Авыл җирлеге Советы депутаты тавыш бирү хокукын үзе гамәлгә ашыра. Җирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Һәр төр тавыш бирүне куллану очраклары әлеге устав белән билгеләнә.

Статья 33. Җирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Җирлек Советы эшчәнлеген оештыруны җирлек башлыгы башкара.

2. Җирлек Советы Уставына ярашлы рәвештә, җирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен, җирлек советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча күрсәтелгән мәсьәләләрне әзерләү өчен җаваплы депутатлар билгеләнә.

3. Муниципаль программаларны, җирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, җирлек карамагына кертелгән мөһим мәсьәләләрне тикшерү өчен, җирлек Советы каршында аның карары буенча депутатлар, җирлекнең башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм җирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

4. Бердәм һәм килешенгән эшчәнлек, җирлек советы караган мәсьәләләр буенча бердәм позицияне белдерү, сайлаучыларның наказларын үтәү өчен депутатлар партия, территориаль, һөнәри һәм башка принцип буенча даими яки вакытлыча депутат төркемнәренә берләшергә хокуклы.

Депутатлар төркемен оештыру, теркәү һәм эшчәнлек тәртибе җирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

Статья 34. Җирлек Советы тарафыннан контроль функцияләрне гамәлгә ашыру

1. Җирлек советы җирлек советы кабул иткән әлеге Устав нигезләмәләренең җирлек территориясендә үтәлешен, җирлек бюджеты үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын, җирлек үсеше программаларын куллануны, җирлек башлыгы һәм җирлек башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тота.

2. Җирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны,

әлеге Уставны һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, җирлек Советы карары белән депутатлар арасыннан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Законнарга ярашлы рәвештә, җирлек Советы карары белән җирлек бюджеты акчаларын максатчан куллануны, муниципаль милекне нәтиҗәле куллануны, шулай ук җирлек Башкарма комитетының финанс-хуҗалык эшчәнлегенең башка мәсьәләләрен тикшерү (ревизияләү) үткәрелергә мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәрүгә билгеләнгән тәртиптә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре җәлеп ителергә мөмкин.

4. Җирлекнең башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, әгәр закон белән башкача билгеләнмәгән булса, җирлек советы, аның контроль комиссиясе, җирлек Советы депутаты мөрәҗәгате буенча җирлек Советы карамагына кагылышлы мәсьәләләр буенча сорала торган мәгълүматны бирергә, ә законнарны, муниципаль хокукый актларны бозган очракта хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

Статья 35. Муниципаль район Советына җирлек вәкилен сайлау

1. Җирлек вәкиле җирлек Советы депутатлары арасыннан Әгерҗе муниципаль районы Советына яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

2. Сайланган кандидат дип санала, аның өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан артыгы тавыш биргән.

3. Җирлек вәкиленең вәкаләтләре әлеге уставның 38 статьясында каралган нигезләр буенча, шулай ук депутат этикасы кагыйдәләрен, депутат статусы турындагы Нигезләмәдә беркетелгән депутат йөкләмәләрен бозган очракта вакытыннан алда туктатыла.

4. Җирлек вәкиле теләсә кайсы вакытта җирлек Советы Карары буенча, башлык инициативасы буенча яки җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган депутатлар төркеме таләбе буенча кабул ителә ала. Җирлек вәкилен чакыртып алу турында карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше тарафыннан кабул ителә.

Статья 36. Җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

Җирлек Советы вәкаләтләре " Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында "2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча вакытыннан алда туктатылырга мөмкин. Вазыйфалары да туктатыла:

1) күрсәтелгән орган үз-үзен таркату турында Карар кабул иткән очракта;

2) Татарстан Республикасы Югары судының җирлек Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында карары үз көченә кергән очракта, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен тапшыруына бәйле рәвештә;

3) Җирлек үзгәртеп корылган очракта;

4) җирлек чикләре үзгәрү нәтиҗәсендә җирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыкка арткан очракта.

5) җирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителгән муниципаль хокукый актны чыгару срогын бозган очракта.

6) гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителгән муниципаль хокукый актны чыгару срогын бозган очракта.

Статья 37. Җирлек Советын үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Җирлек советын үз-үзен таркату турында карар җирлек башлыгы яки җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан ким булмаган өлеше булган депутатлар төркеме инициативасы буенча кабул ителергә мөмкин.

2. Үз үзеңне таркату турында Карар кабул итү инициативасы тәкъдим ителергә мөмкин түгел:

1) җирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) җирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау чорында;

3) җирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү вакытында яки аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Җирлек Советының үз-үзен таркату турында язма тәкъдиме үз-үзен таркату мотивларын үз эченә алырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен дәлилләүче башка материаллар да кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасыннан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен җирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Җирлек советы яки җирлек башлыгы карары буенча җирлек советын үз-үзен таркату мәсьәләсе ачык тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Җирлек советының үз-үзен таркату мәсьәләсен карау дәвамлылыгы җирлек Советы депутатлары һәм җирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартларын һәм нигезләмәләрен һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзеңне таркату турында карар үз-үзеңне таркату инициативасы тәкъдим ителгәннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Җирлек советын үз-үзен таркату турында карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше тарафыннан яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

7. Җирлек Советы үз үзен таркату тәкъдимен кире каккан очракта үз үзен таркату турында кабат инициатива үз үзен таркату мәсьәләсе буенча тавыш бирү көненнән соң бер елдан да иртәрәк куелмаска мөмкин.

Статья 38. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Җирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

5) аңа карата судның гаепләү карарының законлы көченә керүе;

6) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

7) Россия Федерациясе гражданлыгын яки чит ил дәүләте гражданлыгын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләте гражданлыгы (гражданлыгы) булу яисә Чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ Россия Федерациясе гражданы яисә Россия Федерациясе халыкара килешүе нигезендә җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданы булырга хокуклы, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса;

8) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

9) җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яки аны алмаштырган альтернатив гражданлык хезмәтенә җибәрү;

11) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 35 статьясындагы

5 өлешенә ярашлы рәвештә муниципаль районның вәкиллекле органын формалаштыру тәртибен үзгәртү

12) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән башка очракларда.

1.1. Җирлек Советы депутатының вәкаләтләре җирлек Советы карары белән, җитди сәбәпләрсез, җирлек Советының барлык утырышларында алты ай рәттән депутат булмаган очракта, вакытыннан алда туктатыла.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-7, 10 һәм 11 пунктларында күрсәтелгән очракларда җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карар җирлек Советы тарафыннан вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча, ә әгәр бу нигез җирлек Советы сессияләре арасында барлыкка килгән булса, мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, җирлек советына әлеге гаризаның вакытыннан алда туктатылуы өчен нигез барлыкка килгән көн булып тора.

3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 8 пунктында каралган очракта, җирлек Советы депутатының чакыруы буенча тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыккан көннән башлап, җирлек Советы депутатының вәкаләтләре туктатыла.

4. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта, җирлек Советы депутатының вәкаләтләре җирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, өстәмә депутат сайлаулары Федераль закон нигезендә Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

6. «Коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 7 майдагы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында депутат вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла 2013 ел no 79-ФЗ аерым категория затларга чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне саклауны тыю турында, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан, чит ил финанс инструментларын үзләштерү һәм (яки) куллану.

7. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы Депутат, «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 елның 273-ФЗ номерлы Федераль законның 13.1 статьясы нигезендә ышанычын югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш.

Глава IV. ҖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

Статья 39. Авыл җирлеге башлыгы авыл җирлегенең югары вазифалы кешесе

1. Авыл җирлеге башлыгы-авыл җирлегенең югары вазифалы кешесе.

2. Җирлек башлыгы депутатлар арасыннан җирлек Советы тарафыннан сайлана.

3. Җирлек башлыгы бер үк вакытта җирлек советын һәм җирлекнең башкарма комитетын җитәкли.

4. Җирлек башлыгының рәсми исеме Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районы Иж-Бубый авыл җирлеге башлыгы.

5. Җирлек башлыгы вазифасы буенча Әгерҗе муниципаль районы Советы депутаты булып тора.

Статья 40. Җирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Җирлек башлыгы яңа сайланган җирлек советының беренче утырышында җирлек Советы депутатлары арасыннан яшерен тавыш бирү юлы белән җирлек Советы вәкаләтләре срогына сайлана. Җирлек башлыгын сайлау җирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән гражданнар, иҗтимагый берләшмәләр, Әгерҗе муниципаль районы башлыгы, Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) тәкъдимнәре нигезендә башкарыла.

2. Әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан артыгы тавыш бирсә, җирлек Советы депутаты сайланган җирлек башлыгы булып санала.

3. Сайланганнан соң, җирлек башлыгы түбәндәге антны бирә:

"Җирлек башлыгының миңа йөкләнгән югары бурычларын үтәгәндә Россия Федерациясе Конституциясен һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм законнарын, җирлек уставын үтәргә, җирлек халкының иминлеген тәэмин итү, кеше һәм гражданның хокукларын һәм ирекләрен яклау өчен барлык көчемне һәм белемнәремне кулланырга ант итәм."

4. Җирлек Советы вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң җирлек башлыгы билгеләнгән тәртиптә җирлекнең яңа башлыгы сайланганчы җирлек эшчәнлеге белән җитәкчелек итүне дәвам итә.

Статья 41. Җирлек Башлыгы статусы

1. Авыл җирлеге башлыгы даими нигездә эшли.

2. Җирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру белән бәйле чикләүләр федераль закон белән билгеләнә.

3. Җирлек башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге уставка ярашлы рәвештә халыкка һәм җирлек советына контрольдә тотыла һәм хисап бирә.

4. Җирлек башлыгы җирлек советына үз эшчәнлеге нәтиҗәләре турында еллык хисаплар тапшыра, ә җирлек башлыгы Башкарма комитетны җитәкләсә, Башкарма комитет һәм аңа буйсынган башка җирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтиҗәләре турында, шул исәптән җирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында хисаплар тапшыра.

5. Җирлек башлыгы «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш. «Коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «затларның чыгымнарының туры килүен контрольдә тоту турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында депутат, җирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи зат вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла, дәүләт вазифаларын биләүче һәм башка затларның керемнәренә, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория кешеләргә счетлар (вкладлар)ачуны һәм булуны тыю турында, » Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган очракта, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) алардан файдаланырга».

Статья 42. Җирлек Башлыгының Вәкаләтләре

Җирлек Башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте

органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә Җирлекны тәкъдим итә, Җирлек исеменнән ышанычсыз эш итә; Җирлек исеменнән дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, оешмалар һәм гражданнар белән килешүләр һәм килешүләр төзи;

2) җирлек Советы эшен оештыра, Җирлек советы утырышларын чакыра һәм аларда рәислек итә;

3) бер башлылык принципларында җирлекнең башкарма комитеты эшчәнлегенә җитәкчелек итә һәм җирлекнең башкарма комитеты аның компетенциясенә кергән вәкаләтләрне үтәү өчен шәхси җаваплылык тота;

4) Әлеге уставта билгеләнгән тәртиптә Җирлек Советы кабул иткән хокукый актларга, шулай ук Җирлек Советы утырышлары протоколларына кул куя һәм аларны игълан итә;

5) җирлек Советы һәм җирлек башкарма комитеты эшендә җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу һәм ачыклыкны тәэмин итү буенча чаралар күрә, халыкны җирлек Советы һәм җирлек башкарма комитеты эшчәнлеге турында даими рәвештә хәбәр итә;

6) Җирле үзидарә органнары тарафыннан гражданнарны кабул итүне оештыра, атнага бер тапкырдан да сирәгрәк гражданнарны шәхси кабул итүне гамәлгә ашыра, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

7) җирлекнең акчалары, шул исәптән җирлек Советының эшчәнлеген тәэмин итү һәм тоту өчен акчалар белән идарә итә, җирлекнең расланган бюджетына ярашлы рәвештә, банк учреждениеләрендә җирлекнең бюджет һәм башка счетларын ача һәм яба;

8) закон һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча җирлек советының хокукый актын кабул итүне оештыра;

9) җирлек Советы каравына җирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә;

10) җирлекнең социаль-икътисади үсеше стратегиясе проектын җирлек Советы каравына тәкъдим итә;

11) җирлек Советы раславына Башкарма комитет структурасы проектын кертә, җирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен хезмәткәрләрнең чик саны һәм хезмәт хакы фонды тарафыннан билгеләнгән расланган структурага ярашлы рәвештә раслый;

12) җирлек Башкарма комитетының муниципаль хезмәткәрләрен һәм башка хезмәткәрләрен билгели һәм вазифаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тота, аларга карата дәртләндерү һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

13) җирле үзидарә органнары тарафыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен һәм җирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

14) үз эшчәнлеге, җирлекнең башкарма комитеты һәм башка ведомство карамагындагы җирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтиҗәләре, шул исәптән җирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра.

15) дәүләт һәм башка органнарда Җирлек мәнфәгатьләрен тәэмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, Җирлек исеменнән судка гариза бирә, ышаныч кәгазьләре бирә;

16) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль берәмлекләр башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге устав, җирлек Советы карарлары белән җирлек башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра

Статья 43. Җирлек Башлыгы урынбасары

1. Җирлек башлыгы тәкъдиме буенча җирлек Советы депутатлар арасыннан җирлек башлыгы урынбасары сайлана.

2. Әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының

яртысыннан артыгы тавыш бирсә, җирлек башлыгы урынбасары итеп сайлана.

3. Җирлек башлыгы урынбасары җирлек Советы Регламентында билгеләнгән бурычларны бүлүгә ярашлы рәвештә функцияләрне башкара, җирлек башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча булмаганда (авыру яки ялга чыгу сәбәпле), үз бурычларын үтәү мөмкинлеге булмаганда, вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә суд карары буенча аңа карата сак астына алу яисә вакытлыча вазифасыннан читләштерү рәвешендә процессуаль мәҗбүри чаралар куллану очрагында җирлек башлыгы вазыйфаларын башкара Җирлеклар.

4. Җирлек башлыгы урынбасары үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә башкара.

5. Җирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлеге уставның 38 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Җирлек башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта җирлек башлыгы инициативасы буенча яки җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган депутатлар төркеме таләбе буенча кабул ителгән җирлек Советы карары буенча вазифасыннан чакырылырга мөмкин. Җирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турында карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Статья 44. Җирлек башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Җирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) әлеге Уставның 60 статьясына ярашлы рәвештә отставкага җибәрү;

4)"Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 74 статьясына ярашлы рәвештә вазифасыннан китү;

5) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

7) аңа карата судның гаепләү карарының законлы көченә керүе;

8) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

9) Россия Федерациясе гражданлыгын яки чит ил дәүләте гражданлыгын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләте гражданлыгы (гражданлыгы) булу яисә Чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ Россия Федерациясе гражданы яисә Россия Федерациясе халыкара килешүе нигезендә җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданы булырга хокуклы, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса;

10) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

11) сәламәтлек торышы буенча Җирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра алмауның суд тәртибендә билгеләнгән;

12) үз көчен югалткан дип танылган

13) «коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, №273-ФЗ Федераль законның 13.1 статьясына ярашлы рәвештә ышанычны югалту сәбәпле эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

14) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында, шулай ук муниципаль берәмлек юкка чыгарылган очракта»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган Җирлекны үзгәртеп кору;

15) җирлек чикләре үзгәрү нәтиҗәсендә җирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыкка арткан.

16) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне үтәмәү.

2. Җирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, җирлек Советы үз составында сайлаган җирлек башлыгын сайлау вәкаләтләре туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча башкарыла.

3. Шул ук вакытта, әгәр җирлек Советының вәкаләтләре срогы тәмамлануга алты айдан да азрак вакыт калса, җирлек башлыгын җирлек Советы составынан сайлау яңа сайланган җирлек советының беренче утырышында башкарыла.

4. Әгәр Татарстан Республикасы Башлыгының (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) җирлек башлыгын вазыйфасыннан азат итү турындагы хокукый акты нигезендә яисә җирлек Советының җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы карары нигезендә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган җирлек башлыгы әлеге хокукый актны яисә карарны суд тәртибендә шикаять итсә, җирлек Советы җирлек Советы тарафыннан үз составыннан сайлана торган җирлек башлыгын сайлау турында Карар кабул итәргә хокуклы түгел суд карарының законлы көченә керүе.

5. Муниципаль вазыйфаны биләүче затка карата коррупциячел хокук бозу өчен ышанычны югалту сәбәпле эштән азат итү (вазыйфадан азат итү) рәвешендә җәзалар куллану турындагы мәгълүматлар әлеге зат тиешле вазыйфаны биләгән җирле үзидарә органы тарафыннан 2008 елның 25 декабрендәге 273 номерлы Федераль законның 15 статьясында каралган ышанычны югалту сәбәпле эштән азат ителгән затлар реестрына кертелә-«коррупциягә каршы тору турында» Федераль закон.

Глава V. ҖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

Статья 45. Җирлекнең башкарма комитеты җирлекнең җирле үзидарә башкарма-идарә органы

1. Җирлекнең башкарма комитеты Җирле үзидарәнең башкарма-идарә итү органы булып тора.

2. Авыл җирлеге Башкарма комитетының рәсми исеме Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районы Иж-Бубый авыл җирлеге башкарма комитеты.

3. Җирлекнең башкарма комитеты җирлек советына һәм җирлек халкына хисап бирә һәм контрольдә тота.

4. Авыл җирлеге башкарма комитетының мөһерләре, үз исемнәре белән бланклары бар.

5. Җирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә җирлек бюджетында аерым юл белән карала.

6. Җирлекнең башкарма комитетын юридик зат сыйфатында дәүләт теркәве өчен нигез булып җирлек Советының муниципаль казна учреждениесе формасында тиешле орган булдыру турындагы карары һәм җирлекнең башкарма комитеты җитәкчесе тәкъдиме буенча җирлекнең әлеге Советы тарафыннан аның турында нигезләмәне раслау тора.

Статья 46. Җирлекнең Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы җирлек башлыгы тәкъдиме буенча җирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Башкарма комитет структурасына җитәкче, җитәкче урынбасары, бухгалтер керә.

3. Җирлекнең башкарма комитеты эшчәнлегендә ярдәм күрсәтү, җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне хәл итү буенча килешенгән мәсьәләләрне хәл итү өчен, җирлекнең башкарма комитеты каршында җирлек башлыгы карары белән координацион, эксперт советлары һәм башка Советлар оештырылырга мөмкин. Күрсәтелгән Советлар авыл җирлеге башкарма комитеты структурасына керми. Аларда эш иҗтимагый нигездә башкарыла.

Статья 47. Башкарма комитетның вәкаләтләре

1. Җирлекнең башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәп өлкәсендә:

- Җирлек бюджеты проектын (бюджет проекты һәм урта сроклы финанс планы) төзүне тәэмин итә;

- җирлек советын раслау өчен кирәкле документлар һәм материаллар белән җирлек бюджеты проектын җирлек советын раслауга кертә;

Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә бюджетара трансфертларны бүлү методикаларын һәм (яки) бирү тәртибен эшли һәм раслый;

- җирлек бюджеты үтәлешен һәм бюджет хисабын төзүне тәэмин итә, җирлек Советы раславына җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра;

муниципаль бурычны идарә итүне тәэмин итә;

- җирлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын билгеләүче статистик күрсәткечләр җыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра;

- «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында»2014 елның 28 июнендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендәге вәкаләтләрне үтәүне тәэмин итә.

2) муниципаль милек белән идарә итү, Җирлек территориясендәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- җирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу, куллану, боерык бирү һәм арендалау мәсьәләләрен хәл итә;

- җирлек Советы карары белән билгеләнгән очракларда җирлек Советына муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм килештерүгә (раслауга) кертә;

Россия Федерациясенең гражданлык законнары нигезендә үз белдеге белән төзелгән бинаны сүтү турында карар, үз белдеге белән төзелгән бинаны сүтү яки аны билгеләнгән таләпләргә туры китерү турында Карар кабул итү).

муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән Җирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи; Җирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- җирлек советы билгеләгән тәртип буенча муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, аларның эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәэмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә аларның җитәкчеләрен билгели һәм биләгән вазифаларыннан азат итә;

- муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыру; бюджет һәм автономияле муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәэмин итүне гамәлгә ашыра; Җирлекны төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция җитештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль – мәдәни ихтыяҗларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларын кулланып башка эшләрне башкару буенча заказчы булып тора;

полиция участок вәкаләтлесе вазифасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазифаны биләү чорына торак бина бирә;

алкоголь, наркотик яки башка төрле токсик исерек хәлдә булган кешеләргә ярдәм күрсәтү буенча чаралар үткәрә».

3) җирне һәм башка табигый ресурсларны куллану, әйләнә-тирә табигый мохитне саклау өлкәсендә:

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда биналарны, корылмаларны тикшерүне һәм мондый тикшерүләр барышында ачыкланган бозуларны бетерү турында тәкъдимнәр бирүне оештыра;

муниципаль милектә булган җирләрне рациональ файдалануны һәм саклауны планлаштыруны һәм оештыруны гамәлгә ашыра;

- Җирлек территориясендәге җир кишәрлекләрен законнарда билгеләнгән тәртиптә сатып алу юлы белән бирә һәм тартып ала;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның гамәлләре турында хәбәр итә;

Россия Федерациясе Су законнары белән билгеләнгән чикләрдә су объектлары хуҗасының вәкаләтләрен, халыкны аларны куллануны чикләү турында мәгълүмат бирүне гамәлгә ашыра.

4) авыл хуҗалыгы һәм эшмәкәрлекне үстерү өлкәсендә:

авыл хуҗалыгы җитештерүен үстерү һәм авыл хуҗалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

5) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм халыкка башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

җирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын, җирлекнең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, җирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм гамәлгә ашыра, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;

халыкны элемтә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

ял оештыру һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

Җирлек территориясендә физик культура һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыра, Җирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра

Җирлекта яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына иректе керүен тәэмин итә;

ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм җирләү урыннарын тәэмин итә;

- Җирлекта балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслый һәм гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күпфатирлы йортларны энергетик тикшерү үткәрүне оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә.

- Җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеше планнарын һәм программаларын үтәүне оештыра, шулай ук Җирлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлаучы статистик күрсәткечләр җыюны оештыра һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирә;»

муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәэмин итә һәм муниципаль биремне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан үтәүне финанс белән тәэмин итә, шулай ук муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыра;

- каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнаша;

Җирлек чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

Җирлеклар чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген оештыра;

халыкны элемтә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

6) төзекләндерү өлкәсендә:

көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чарларын җыю һәм чыгаруны оештыра;

Җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә ярашлы рәвештә Җирлек территориясен төзекләндерүне оештыра;

Адреслашу объектларына адреслар бирә, Җирлек чикләрендәге адресларны үзгәртә, гамәлдән чыгара, мәгълүматны Дәүләт адрес реестрына урнаштыра;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү өлкәсендә:

- Җирлек территориясендә законнарны, дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары актларын үтәүне, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән җирле үзидарә хокукларын бозучы судта яки арбитраж судында дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфаи затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның актларын шикаять итә;

- Җирлеклар чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;

үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яки барлыкка килү турында вакытында хәбәр итүне һәм хәбәр итүне тәэмин итә;

муниципаль сайлаулар, җирле референдум, җирлек депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, җирлек чикләрен үзгәртү, җирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне әзерләүне һәм үткәрүне оештыру һәм матди-техник тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- җирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи затларының, җирле үзидарәнең сайлап куелган органнары әгъзаларының, җирлек Советы депутатларының, муниципаль хезмәткәрләрнең һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең һөнәри белемнәрен һәм өстәмә һөнәри белемнәрен оештыра, муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыра;

җыелышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар үткәрү, спорт, тамаша һәм башка массакүләм иҗтимагый чаралар оештыру белән бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- Җирлек чикләрендә коррупциягә каршы тору буенча чаралар күрә.

8) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

Җирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларны тотуны тәэмин итә;

балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- җәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеге өчен шартлар тудыру;

Җирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыра, Җирлекта рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;

Җирлекта яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирекле керүен тәэмин итә.

9) җирлекнең җирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә;

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җирлекнең җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларын исәпкә ала һәм тиешле файдалануны тәэмин итә;

- тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен тиешле федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- җирлек Советы карарларына ярашлы рәвештә, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы Матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан үзенә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәэмин итә;

10) башка вәкаләтләр:

Федераль закон нигезендә Җирлек ихтыяҗлары өчен ясалма җир участоклары булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәэмин итә;

- җирлек башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

Җирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәэмин итә;

- әлеге Уставның 5 статьясындагы 1 өлешендәге 4-5, 8 пунктларында каралган җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында гражданнарны Җирлек өчен социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга җәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра;

- Җирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклауга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра.

Россия Федерациясенең 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы «кулланучылар хокукларын яклау турында»гы Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча чараларны гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

Җирлек музейларын булдыра;

Җирлекта нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;

опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнаша;

Җирлек территориясендә җирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

-Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм Җирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтә;

- җирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

муниципаль янгын күзәтчелеген булдыра;

туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

кеше хокукларын тәэмин итүне җәмәгать контролендә тотучы җәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтә.

-инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

- гражданнарга торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендалау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирү.

Җирлек территориясендә яшәүче хуҗасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлек алып бара.

инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең, адаптив физик культура һәм адаптив спортның Физик культурасын һәм спортын үстерүгә ярдәм күрсәтә.

3. Җирлекнең башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендәге башкарма комитетның вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында»2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләрен кулланып федераль законнарда каралган мәсьәләләр буенча муниципаль контроль оештыру һәм гамәлгә ашыру;

җирле үзидарә органнарына бирелгән төбәк дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

- тиешле эшчәнлек өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә башкарыла;

- Россия Федерациясе субъектларының федераль законнарда, законнарда һәм башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрен гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру буенча функцияләр мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актларга ярашлы рәвештә, җирлекнең башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

«Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында»2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, шәхси эшмәкәрләрне тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә карата кулланыла.

Глава VI. ҖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ОРГАННАРЫ

Статья 48. Җирлекнең ревизия комиссиясе

1. Җирлекнең ревизия комиссиясе җирлек Советы тарафыннан оештырыла.

2. Җирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм эшчәнлек тәртибе "Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм эшчәнлегенең гомуми принциплары турында" 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы Федераль закон, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, башка федераль законнар һәм башка норматив хокукый законнар белән билгеләнә Россия Федерациясе актлары, муниципаль хокукый актлар белән. Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә Җирлекнең Ревизия комиссиясен оештыруны һәм эшчәнлеген хокукый җайга салу Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Глава VII. ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

Статья 49. Юридик зат хокукларына ия булган җирле үзидарә органнары

Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә җирлекнең башкарма комитетына юридик зат хокуклары бирелә.

Статья 50. Җирле үзидарә органнары юридик затлар буларак

1. Җирлек исеменнән җирлек башлыгы милек һәм башка хокуклар һәм бурычлар ала һәм гамәлгә ашыра, судта ышанычсыз чыгыш ясый ала.

2. Җирлекнең башкарма комитеты идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен оештырыла торган муниципаль учреждение булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик зат буларак дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

Статья 51. Җирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү

1. Җирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү бары тик җирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

2. Дәүләт хакимияте органнары һәм (яки) башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру белән бәйле чыгымнарны финанслау бурычын торакка йөкләү рөхсәт ителми.";

Глава VIII. ҖИРЛЕК БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРНЫ БИЛӘҮЧЕ БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ

Статья 52. Даими нигездә эшләүче җирлек башлыгы эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләр

1. Даими нигездә эшләүче Җирлек башлыгына:

1) муниципаль хокукый актларга ярашлы рәвештә вазифа вәкаләтләрен үтәүне тәэмин итүче эш шартлары;

2) җирле үзидарә органнарын, предприятиеләрне, учреждениеләрне һәм оешмаларны, милек формасына карамастан, тулысынча яки өлешчә җирле бюджет, Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына финанслана торган, яисә салымнар һәм мәҗбүри түләүләр буенча ташламалары булган, яисә оештыручылар сыйфатында җирле үзидарә органнары һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары булган һәм җирлек территориясендә урнашкан вазыйфаи затларны беренче чиратта кабул итү хокукы, закон нигезендә;

3) җирле үзидарә органнары кабул иткән хокукый актларга киртәсез керү хокукы;

4) муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә җирлек территориясендә булган җирле үзидарә органнарыннан, ә федераль законнарда каралган очракларда барлык милек формалары оешмаларыннан, иҗтимагый берләшмәләрдән һәм аларның вазыйфаи затларыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча вәкаләтләрне үтәү өчен кирәкле мәгълүмат һәм материаллар алу хокукы;

5) акчалата бүләкне вакытында һәм тулы күләмдә алу хокукы;

6) Эш (хезмәт) вакытының нормаль дәвамлылыгын билгеләү, ял көннәре һәм эшләми торган бәйрәм көннәре, шулай ук ел саен түләнә торган төп һәм өстәмә отпусклар бирү белән тәэмин ителә торган ял;

7) медицина хезмәте һәм аның гаилә әгъзалары, шул исәптән поселок башлыгы пенсиягә чыкканнан соң;

8) кеше муниципаль вазифаны биләгән вакытта яки аны туктатканнан соң, әмма аның вазифа бурычларын үтәве белән бәйле рәвештә, авыру яки эшкә сәләтен югалту очрагына мәҗбүри дәүләт социаль иминияте;

9) Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда пенсия белән тәэмин итү, шулай ук җирлек башлыгының гаилә әгъзаларын, аның вазифа вәкаләтләрен үтәве белән бәйле рәвештә вафат булган очракта, федераль закон нигезендә пенсия белән тәэмин итү;

10) федераль законнар һәм муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән очракларда, тәртиптә һәм шартларда аның гаиләсен көч кулланудан, янаулардан һәм башка законсыз гамәлләрдән яклау;

11) хезмәт командировкалары белән бәйле чыгымнарны каплау;

12) үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда транспорт хезмәте күрсәтү, шулай ук муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә биләгән вазифасына бәйле рәвештә шәхси транспортны хезмәт максатларында куллану өчен компенсация.

13) муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән вәкаләтләр туктатылу сәбәпле башка түләүләр.

2. Җирлек башлыгының әлеге уставына ярашлы рәвештә, Хезмәт өчен түләү айлык акчалата бүләкләү рәвешендә башкарыла. Даими нигездә эшләүче җирлек башлыгына, Татарстан Республикасы норматив актларында башкасы каралмаган очракта, айлык акчалата бүләкләүдән тыш, муниципаль хокукый актлар белән өстәмә рәвештә "муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, җирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында"2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә түләүләр билгеләнә.Татарстан Республикасында җирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи заты".

3. Даими нигездә эшләүче җирлек башлыгына ел саен түләүле отпуск бирелә, алмаштырыла торган вазифасы һәм акчалата бүләкләү саклана.

Даими нигездә эшләүче җирлек башлыгының еллык түләүле ялы төп һәм өстәмә түләүле ялдан тора.

Даими нигездә эшләүче җирлек башлыгына ел саен 30 календарь көнлек төп түләүле отпуск бирелә.

Муниципаль вазыйфаны, муниципаль хезмәт вазыйфасын, шулай ук дәүләт вазыйфасын һәм дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын биләгән һәр ел өчен даими нигездә эшләүче җирлек башлыгына ел саен өстәмә түләүле отпускның дәвамлылыгы бер календарь көн хисабына исәпләнә. Даими нигездә эшләүче поселок башлыгы өчен еллык төп түләүле отпускның һәм еллык өстәмә түләүле отпускның гомуми дәвамлылыгы 45 календарь көннән артмаска тиеш.

Еллык түләүле отпуск өлешләп бирелә ала, шул ук вакытта отпускның бер өлеше 14 календарь көннән ким булмаска тиеш.

4. Даими нигездә эшләүче җирлек башлыгының вәкаләтләре гомуми хезмәт стажына, шулай ук дәүләт гражданлык хезмәте стажына, муниципаль хезмәт стажына, закон нигезендә белгечлек буенча эш стажына исәпләнә.

5. Үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен даими нигездә эшләүче җирлек башлыгына җиһазлар һәм элемтә чаралары белән җиһазландырылган хезмәт бинасы бирелә, шулай ук әлеге Уставка ярашлы рәвештә аларның эшчәнлегенә башка гарантияләр билгеләнергә мөмкин.

Статья 53. Җирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затларның эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләр

1. Үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы җирлек Советы депутатына, башка вазыйфаи затларга бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр "Татарстан Республикасында вәкиллекле орган депутаты, җирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи зат вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында" 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм җирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Җирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыру өчен эш урынын (вазыйфасын) айга ике һәм алты эш көненнән азрак тәшкил итә алмаган чорга саклау гарантияләнә.

Статья 54. Җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Җирлек Советы депутатларының, шул исәптән җирлек башлыгының хокукларын гарантияләү, аларны җинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алуда, тентүдә, сорау алуда, аларга карата башка җинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук депутатларга, алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт бинасына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар кулланган элемтә чаралары, аларга караган документлар федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, җирлек Советы депутаты тавыш бирүдә әйтелгән фикер, позиция һәм аның җирлек башлыгы статусына туры килгән башка гамәлләр өчен, шул исәптән аның вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң, җинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Бу нигезләмә җирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыллаулар, яла ягулар яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозулар булган очракларга кагылмый.

Глава IX. ҖИРЛЕКНЕҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛЫЛЫГЫ

Статья 55. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары федераль законнарга ярашлы рәвештә, җирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җавап бирәләр.

Статья 56. Җирлек Советы депутатларының җирлек халкы алдында җаваплылыгы

1. Җирлек Советы депутатларының, шул исәптән җирлек башлыгы, җирлек халкы алдында җаваплылыгы тиешле депутатның аны сайлаган халыкның ышанычын югалтуы нәтиҗәсендә килә.

2. Җирлек халкының ышанычын югалткан җирлек Советы депутаты, шул исәптән җирлек башлыгы, әлеге Уставның 12 статьясында билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә җирлек халкы тарафыннан кире чакырылырга мөмкин.

Статья 57. Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

Федераль закон нигезендә җирлек Советы һәм җирлек башлыгының дәүләт алдындагы җаваплылыгы тиешле суд карары нигезендә, алар Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституцион законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм әлеге Уставны бозган очракта, шулай ук җирлекнең җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмаган очракта килә.

Әгәр дә җирлек Советы Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль конституцион законнарга, федераль законнарга, Конституциягә, Татарстан Республикасы законнарына, җирлек уставына каршы килә торган норматив хокукый акт кабул иткән булса, ә җирлек Советы суд карары үз көченә кергән көннән алып өч ай дәвамында яисә суд карары белән

каралган башка срок дәвамында үз вәкаләтләре чикләрендә суд карарын үтәү буенча чаралар күрмәгән булса, шул исәптән тиешле норматив хокукый акт, Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) әлеге карарны үтәмәү фактын билгеләгән суд карары үз көченә кергәннән соң бер ай эчендә Татарстан Республикасы Дәүләт Советына Җирлек Советын тарату турында Татарстан Республикасы законы проектын кертә.

Җирлек Советының вәкаләтләре аны тарату турында Татарстан Республикасы Законы үз көченә кергән көннән туктатыла.

Статья 58. Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы

Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

Статья 59. Җирлек башлыгының дәүләт алдындагы җаваплылыгы

1. Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) җирлек башлыгы вазыйфасыннан китү турында хокукый акт чыгара:

1) җирле үзидарәнең күрсәтелгән вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль конституциячел законнарга, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына, Җирлек Уставына каршы килә торган норматив хокукый актны, әгәр мондый каршылыклар тиешле суд тарафыннан билгеләнгән булса, ә бу вазыйфаи зат суд карары үз көченә кергән көннән алып ике ай дәвамында яисә суд карары белән каралган башка сроклар дәвамында үз чикләрендә кабул итмәгән суд карарын үтәү буенча чаралар вәкаләтләре;

2) күрсәтелгән җирле үзидарә вазыйфаи заты тарафыннан Кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен бозуга, Россия Федерациясенең бердәмлегенә һәм территориаль бөтенлегенә, Россия Федерациясенең милли иминлегенә һәм аның оборона сәләтенә, Россия Федерациясенең хокукый һәм икътисади киңлегенең бердәмлегенә куркыныч тудыра торган норматив характерда булмаган хокукый акт чыгару, максатчан билгеләнештәге бюджетара трансфертлардан максатсыз файдалану, бюджет кредитлары, бюджетара трансфертлар, бюджет кредитлары бирү шартларын бозу, Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан алынган, әгәр бу тиешле суд тарафыннан билгеләнгән булса, ә күрсәтелгән вазифаи зат үз вәкаләтләре чикләрендә суд карарын үтәү буенча чаралар күрмәгән булса.

2. Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) җирлек башлыгы вазыйфасыннан азат итү турында хокукый акт чыгарган вакыт, әлеге актны чыгару өчен кирәкле судның Соңгы карары үз көченә кергән көннән бер айдан да ким булмаска һәм бу суд карары үз көченә кергән көннән алты айдан да артмаска тиеш.

3. Җирлек башлыгы, аларга карата Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) тарафыннан вазыйфасыннан азат итү турында хокукый акт чыгарылган, әлеге хокукый актны рәсми рәвештә бастырып чыгарылганнан соң 10 көн эчендә суд тәртибендә шикаять итәргә хокуклы.

Суд шикаятьне карарга һәм аны тапшырганнан соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

Статья 60. Җирлек башлыгын отставкага җибәрү

1. Җирлек советы " Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында "2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә җирлек башлыгын җирлек Советы депутатлары инициативасы буенча яки

Татарстан Республикасы башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) инициативасы буенча отставкага җибәрергә хокуклы.

2. Җирлек башлыгын отставкага җибәрү өчен нигез булып:

1) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясының 1 өлешендәге 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтиҗәләргә китергән (килеп чыккан) җирлек башлыгының карарлары, гамәлләре (гамәлсезлеге);

2) җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда, башка федераль законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрне һәм (яки) җирле үзидарә органнары тарафыннан җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү буенча бурычларны өч ай һәм аннан да күбрәк вакыт эчендә үтәмәү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үзидарә итү;

3) җирлек башлыгы эшчәнлеген җирлек Советы тарафыннан аның җирлек Советы алдындагы еллык хисабы нәтиҗәләре буенча канәгатьләнерлек бәяләмә, ике тапкыр рәттән бирелгән;

4) «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәү аерым категория кешеләргә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачу һәм аларга ия булу, акчаларны һәм кыйммәтле әйберләрне саклау тыела, чит ил финанс коралларына ия булу һәм (яки) куллану»;

5) җирлек башлыгы, җирлекнең башкарма комитеты, җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәм ведомство карамагындагы оешмалар тарафыннан Кеше һәм гражданның хокуклары һәм ирекләре тигезлегенең дәүләт гарантияләрен расасына, милләтенә, теленә, дингә мөнәсәбәте һәм башка шартларга бәйле рәвештә күпләп бозуга, раса, милләт, тел яисә дингә карашы билгеләре буенча хокукларны һәм дискриминацияне чикләүгә юл кую, әгәр бу милләтара һәм конфессияара килешүне бозуга китергән һәм милләтара (этникара) һәм конфессияара конфликтлар барлыкка килүгә ярдәм иткән булса.

3. Җирлек Советы депутатларының җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы инициативасы, җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган өлеше белән тәкъдим ителгән, җирлек Советына кертелә торган мөрәҗәгать рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге мөрәҗәгать җирлек Советының җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы карары проекты белән бергә кертелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында җирлек башлыгы һәм Татарстан Республикасы башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) җирлек советына әлеге мөрәҗәгать кертелгән көннән соң икенче көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

4. Җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы җирлек Советы депутатлары инициативасын карау Татарстан Республикасы башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) фикерен исәпкә алып башкарыла.

5. Әгәр җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы җирлек Советы депутатлары инициативасын караганда җирле үзидарә органнары тарафыннан җирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен һәм җирлек башлыгының нәтиҗәләргә китергән карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) гамәлгә ашыруны тәэмин итүгә кагылышлы мәсьәләләрне карау күздә тотыла икән, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясындагы 1 өлешендәге 2 һәм 3 пунктларында каралган җирлек башлыгын отставкага

җибәрү турындагы карар Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе)ризалыгы белән генә кабул ителергә мөмкин.

6. Татарстан Республикасы Башлыгының (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы инициативасы җирлек Советына җирлек советының тиешле карары проекты белән бергә кертелә торган мөрәҗәгать рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында җирлек советына әлеге мөрәҗәгать кертелгән көннән соң икенче көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

7. Җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында җирлек Советы депутатлары яки Татарстан Республикасы башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) инициативасын карау җирлек Советы тарафыннан тиешле мөрәҗәгать кертелгән көннән алып бер ай эчендә башкарыла.

8. Әгәр җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше аның өчен тавыш бирсә, җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында Карар кабул ителгән дип санала.

9. Җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы карарны җирлек Советы утырышында рәислек итүче депутат имзалый.

10. Әгәр җирлек башлыгы җирлек Советы утырышында катнашса, анда аны отставкага җибәрү мәсьәләсе карала, әлеге утырыш җирлек Советы тарафыннан вәкаләтләнгән җирлек Советы депутаты рәислегендә уза.

11. Җирлек советын караганда һәм кабул иткәндә җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында карарлар:

1) аларга тиешле утырышны үткәрү датасы һәм урыны турында алдан хәбәр итү, шулай ук җирлек Советы депутатларының яисә Татарстан Республикасы башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте югары башкарма органы җитәкчесе) мөрәҗәгате һәм җирлек Советының аны отставкага җибәрү турындагы карары проекты белән танышу;

2) аңа җирлек Советы депутатларына отставкага китү өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү мөмкинлеге бирү.

12. Әгәр җирлек башлыгы җирлек Советының аны отставкага җибәрү турындагы карары белән килешмәсә, ул үзенең аерым фикерен язма рәвештә әйтергә хокуклы.

13. Җирлек Советының җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы карары рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш. Әгәр җирлек башлыгы аны отставкага җибәрү мәсьәләсендә үзенең аерым фикерен язма рәвештә белдергән булса, ул җирлек советының күрсәтелгән карары белән бер үк вакытта басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

14. Әгәр җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы Татарстан Республикасы башлыгы (Рәис) яки җирлек Советы депутатларының инициативасы җирлек Советы тарафыннан кире кагылган булса, җирлек башлыгын отставкага җибәрү турындагы мәсьәлә җирлек советы утырышы уздырылганнан соң ике айдан да иртәрәк түгел, әлеге мәсьәлә каралган җирлек советы утырышы уздырылганнан соң кабат каралырга мөмкин.

15. Җирлек башлыгы, аңа карата җирлек Советы аны отставкага җибәрү турында Карар кабул иткән, әлеге карарны рәсми рәвештә бастырып чыгарганнан соң 10 көн эчендә судка шикаять итү турында гариза белән мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

Суд гаризаны карарга һәм гариза биргәннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

Статья 61. Ышаныч югалту сәбәпле муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат, федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә, ышаныч югалту

сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) кешенең мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча чаралар күрмәве;

2) кешенең үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәве яки белә торып дөрес булмаган яки тулы булмаган мәгълүматлар бирмәве;

3) кешенең түләүле нигездә коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә катнашуы, федераль закон белән билгеләнгән очраклардан тыш;

4) кешенең эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыруы;

5) әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренең башка органнары составына керүе.

2. Муниципаль вазыйфаны биләүче, аңа буйсынган кешенең мәнфәгатьләр конфликтына китерә яки китерә ала торган шәхси мәнфәгатьләре барлыкка килүе турында белгән кеше, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләгән кеше мәнфәгатьләр конфликтына юл куймау һәм (яки) аны җайга салу буенча чаралар күрмәгән очракта, ышанычын югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш.

Глава X. ҖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

Статья 62. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Муниципаль хокукый актлар системасына Җирлек керә:

1) җирлек уставы, җирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

2) җирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган җирлек башлыгының, җирлек Башкарма комитетының һәм җирле үзидарәнең башка органнарының һәм вазифаи затларының хокукый актлары.

2. Җирлек уставы һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлгә ия һәм бөтен җирлек территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлеге уставка һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары кабул иткән муниципаль хокукый актлар җирлекнең бөтен территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актларны үтәмәгән өчен гражданнар, оешма җитәкчеләре, дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары вазыйфаи затлары федераль законнар һәм административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә җаваплы.

5. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль конституцион законнарга, федераль законнарга һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларына, шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясенә, законнарга, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларына каршы килмәскә тиеш.

6. Муниципаль хокукый актлар гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) җирле үзидарә органнары яки вазифаи затлары тарафыннан, мондый органнар яки тиешле вазифалар бетерелгән яки күрсәтелгән органнар яки вазифаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, туктатылырга мөмкин - җирле үзидарә органнары яки җирле үзидарә вазыйфаи затлары,

аларның вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны гамәлдән чыгару яки туктатып тору вакытына тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (чыгару), шулай ук суд тарафыннан каралган; ә җирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы өлешендә, тиешлечә, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте вәкаләтле органы яки Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте вәкаләтле органы тарафыннан.

6.1. Эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләмәләрне ачыклау максатларында эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагыла торган җирлекнең муниципаль норматив хокукый актлары Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә тиешле җирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелергә мөмкин;

6.2. Эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлекне гамәлгә ашыру белән бәйле һәм аларның үтәлешен бәяләү муниципаль контроль, административ җаваплылыкка тарту, лицензияләр һәм башка рөхсәтләр, аккредитация, бәяләү һәм экспертизаның башка формалары кысаларында башкарыла торган муниципаль норматив хокукый актлардагы мәҗбүри таләпләрне билгеләү һәм куллануны бәяләү тәртибе (алга таба - мәҗбүри таләпләр), муниципаль норматив хокукый актлар белән Россия Федерациясендә мәҗбүри таләпләр турында 2020 елның 31 июлендәге 247-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән мәҗбүри таләпләрне билгеләү һәм куллануны бәяләү принципларын исәпкә алып билгеләнә.

7. Муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасы законы карары буенча муниципаль берәмлек статусын муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасы законы көченә кергәнче гамәлдә түгел дип тану суд карары законлы көченә кергәнче кабул ителгән күрсәтелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актларын суд тәртибендә гамәлдә түгел дип тану өчен яки әлеге муниципаль хокукый актларны гамәлдән чыгару өчен нигез була алмый.

Статья 63. Гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү турыдан-туры гражданнар тарафыннан җирле референдумда күрсәтелгән Җирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр җирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль хокукый актны кабул итү (чыгару) таләп ителсә, җирлек советы яки җирлек башлыгы, аларның компетенциясенә әлеге актны кабул итү (чыгару) керә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән алып 15 көн эчендә тиешле муниципаль хокукый актны әзерләү һәм (яки) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Бу вакыт өч айдан артмаска тиеш.

3. Җирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актны чыгару вакытын бозу җирлек башлыгын кире алу яки җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

Статья 64. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү өчен түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

1) Җирлек Советы Җирлек Советы карарлары;

2) җирлек башлыгы җирлек башлыгының карарлары һәм боерыклары, җирлек Башкарма комитетының карарлары һәм боерыклары.

2. Җирле үзидарәнең башка вазифаи затлары әлеге уставларга, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль хокукый актларга билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә боерыклар һәм боерыклар чыгаралар.

Статья 65. Муниципаль хокукый актлар әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатлары, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре, прокурор, җирлекнең аны алып бару мәсьәләләре буенча Ревизия комиссиясе кертә ала.

2. Прокурор үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә җирле үзидарә органнарына муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, тулыландыру, гамәлдән чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертергә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушылган документларның исемлеге һәм формасы җирлек Советы Регламенты һәм җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Җирлекләрнең муниципаль норматив хокукый актлары проектлары, муниципаль норматив хокукый актларда элек каралган эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен мәҗбүри таләпләрне, инвестицион эшчәнлек субъектлары өчен бурычларны билгеләүче яки үзгәртүче, тиешле муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары тарафыннан муниципаль норматив Татарстан Республикасы Законы нигезендә хокукый актлар белән:

1) җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләүче, үзгәртүче, туктатып торучы, гамәлдән чыгаручы җирлек Советының норматив хокукый актлары проектлары;

2) җирлек Советының бюджет хокук мөнәсәбәтләрен көйләүче норматив хокукый актлары проектлары.

3) Гадәттән тыш хәлләр режимнары гамәлдә булган чорда табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне бетерү максатларында эшләнгән норматив хокукый актлар проектлары.

5. Муниципаль норматив хокукый актлар проектларының җайлау йогынтысын бәяләү эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен артык бурычлар, тыюлар һәм чикләүләр кертүче яисә аларны кертүгә ярдәм итүче нигезләмәләрне, шулай ук эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектларының һәм җирле бюджетларның нигезсез чыгымнары барлыкка килүгә ярдәм итүче нигезләмәләрне ачыклау максатында үткәрелә.

Статья 66. Җирлек Советының хокукый актлары

1. Җирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, җирлек уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча җирлек территориясендә үтәлергә тиешле кагыйдәләрне билгеләүче карарлар, җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында карар, шулай ук җирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, җирлек уставы белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Җирлек советының җирлек территориясендә үтәү өчен мәҗбүри булган кагыйдәләрне билгеләүче карарлары, әгәр әлеге Федераль закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Җирлек Советы кабул иткән карарлар җирлек башлыгына 10 көн эчендә имзалау һәм игълан итү өчен җибәрелә.

3. Җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерүне, җирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан җирлек Советы

карарлары җирлек башлыгы инициативасы буенча яки аның нәтиҗәсе булганда гына җирлек Советы каравына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән нәтиҗә аларга җирлек Советы уставында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә җирлек Советына тапшырыла.

4. Җирлек Советы карарларына җирлек башлыгы аларны кабул иткән көннән алып өч көн эчендә кул куя һәм әлеге уставта билгеләнгән тәртиптә игълан итә.

Статья 67. Җирлек башлыгының хокукый актлары

Җирлек башлыгы законнарда, әлеге Уставта, җирлек Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә җирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм боерыклар, шулай ук җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләре һәм җирлекнең җирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча җирлек башкарма комитеты карарлары чыгара, шулай ук җирлек Башкарма комитетының җирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыклары.

Җирлек башлыгы"Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга, башка федераль законнарга ярашлы рәвештә, җирлек уставы белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара.

Статья 68. Муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару (игълан итү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Җирлек Советы карарлары, әгәр карар үзе башканы билгеләмәсә, җирлек башлыгы тарафыннан имзаланганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Җирлек советының салымнар һәм җыемнар турындагы хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексына ярашлы рәвештә үз көченә керә.

Җирлек Советының җирлек уставын кабул итү яки әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарлары Федераль закон, әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Җирлек башлыгының, Җирле үзидарәнең башка вазифаи затларының хокукый актлары, әгәр актлар белән башкасы билгеләнмәгән булса, алар имзаланган көннән үз көченә керә.

3. Муниципаль норматив хокукый актлар, кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы, нигез салучы булып торган оешмаларның хокукый статусын билгеләүче, шулай ук җирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка игълан ителгәннән соң) үз көченә керә.

Муниципаль хокукый актның яки җирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүнең рәсми басмасы булып аның тулы текстының тиешле Җирлекта таратылган вакытлы басмада беренче басылуы санала.

Муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) өчен җирле үзидарә органнары шулай ук челтәр басмасын кулланырга хокуклы. Муниципаль хокукый актның тулы тексты рәсми челтәр басмасында басылган очракта, аның күләмле график һәм таблицалы кушымталары басма басмада китерелмәскә мөмкин.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары булырга тиеш: аның исеме, имзалану датасы (җирлек Советы кабул иткән хокукый актлар өчен шулай ук җирлек Советы кабул иткән дата), теркәлү номеры, хокукый актка кул куйган вазифаи затның исеме.

5. Җирлек Советының җирлек бюджеты турындагы карарлары, аның үтәлеше турында хисап, җирле салымнар һәм җыемнар билгеләү турында, җирлек Советы Регламенты, җирлек

Советы, җирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актлар, муниципаль хокукый актлардан яисә федераль закон белән чикләнгән мәгълүматлар булган аерым нигезләмәләрдән тыш, алар имзаланган көннән алып җиде көн эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (игълан ителергә) тиеш.

6. Муниципаль сайлауларны билгеләү, җирле референдум, җирлек Советы депутатын чакыртып алу, чикләрне үзгәртү, җирлекне үзгәртеп кору, җирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча тавыш бирү турында нормага туры килмәгән хокукый актлар һәм закон нигезендә башка актлар мәҗбүри рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Закон яки әлеге Устав нигезендә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) мәҗбүри булмаган нормага каршы муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яки җирле үзидарә вазифаи затлары карары буенча бастырылырга (халыкка җиткерелергә) мөмкин.

8. Бастыру (халыкка чыгару) вакытында муниципаль хокукый актның реквизитлары күрсәтелә.

9. Муниципаль хокукый актларны рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү):

җирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан оештырылган басма МАССАКҮЛӘМ мәгълүмат чараларында яки җирлек территориясендә таратыла торган башка басма МАССАКҮЛӘМ мәгълүмат чараларында хокукый акт текстын бастырып чыгару. Хокукый актның тексты башка басма МАССАКҮЛӘМ мәгълүмат чараларында басылып чыкканда, әлеге басманың рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

- Җирлек халкына хокукый акт текстын үзәкләштерелгән тәртиптә, шул исәптән Махсус Басма басма рәвешендә җибәрү (тарату);

- Җирлеклар территориясендә махсус мәгълүмати стендларда хокукый акт текстын урнаштыру. Күрсәтелгән стендлар саны һәм аларның урнашу урыннары җирлек Советы тарафыннан раслана һәм җирлек гражданнарының муниципаль хокукый акт тексты белән тоткарлыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

- "Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматларының рәсми порталында" урнаштыру (бастырып чыгару) (PRAVO.TATARSTAN.RU).

10. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) басма МАССАКҮЛӘМ мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актны игълан итү датасы турында мәгълүмат күрсәтелергә тиеш, алар актны таратуны (таратуны) башлау яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

11. Җирле үзидарә органнарының, муниципаль предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең хокукый статусын билгеләүче кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар Татарстан Республикасы норматив хокукый актларының бердәм банкына кертү өчен җирлек башлыгы тарафыннан Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына җибәрелә.

Җирлекнең муниципаль норматив хокукый актлары, шул исәптән җирле референдумда (гражданнар җыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш.

Статья 69. Муниципаль хокукый актларны гамәлдән чыгару һәм аларның гамәлдә булуын туктату

1. Муниципаль хокукый актлар гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) җирле үзидарә органнары яки җирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан, мондый органнар яки тиешле вазыйфалар бетерелгән яки күрсәтелгән органнар яки вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, туктатылырга мөмкин - җирле үзидарә органнары яки җирле үзидарә вазыйфаи затлары, аларның вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны гамәлдән чыгару яки

туктатып тору вакытына тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (чыгару), шулай ук суд тарафыннан кертелгән; ә җирле үзидарә органнары тарафыннан аларга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы өлешендә - Россия Федерациясенең вәкаләтле дәүләт хакимияте органы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы).

Норматив характерда булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) җирле үзидарә органы яки җирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнең Россия Федерациясе Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилләр турында Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәсен алган очракта кичекмәстән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында җирле үзидарәнең башкарма-идарә органнары яки җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә җирле үзидарәнең вәкиллекле органнары карар кабул иткән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

2. Муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасы законы карары буенча муниципаль берәмлек статусын муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасы законы көченә кергәнче гамәлдә түгел дип тану суд карары законлы көченә кергәнче кабул ителгән күрсәтелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актларын суд тәртибендә гамәлдә түгел дип тану өчен яки әлеге муниципаль хокукый актларны гамәлдән чыгару өчен нигез була алмый.

Статья 70. Җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләренең эчтәлеге

1. Җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре Җирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре:

1) гомуми файдаланудагы территорияләрне тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, корылмаларның, корылмаларның фасадларының һәм саклагыч конструкцияләренең тышкы күренеше;

3) төзекләндерү элементларын проектлау, урнаштыру, тоту һәм торгызу, шул исәптән җир эшләре үткәрелгәннән соң;

4) Җирлек территориясен яктыртуны оештыру, биналарны, корылмаларны, корылмаларны архитектура яктыртуны кертеп;

5) Җирлек территориясен яшелләндерүне оештыру, шул исәптән газоннар, чәчәк бакчалары һәм үләнле үсемлекләр белән биләнгән башка территорияләр чикләрендә урнашкан Җирлекларны булдыру, тоту, торгызу һәм саклау тәртибен;

6) мәгълүматны Җирлек территориясендә урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр, элмә такталар урнаштыру;

7) балалар һәм спорт мәйданчыкларын, хайваннарны йөртү өчен мәйданчыкларны, парковкаларны (парковка урыннарын), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм тоту;

8) җәяүлеләр коммуникацияләрен оештыру, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар;

9) күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итү максатыннан Җирлек территориясен төзекләндерү;

10) Җирлек территориясен җыештыру, шул исәптән кышкы чорда;

11) яңгыр суларын агызуны оештыру;

12) җир эшләрен башкару тәртибе;

13) биналарның, корылмаларның, корылмаларның, җир кишәрлекләренең финанс, милекчеләре һәм (яки) башка законлы хуҗаларының (күпфатирлы йортлардагы

милекчеләрдән һәм (яки) башка законлы милекчеләрдән тыш, алар астында җир кишәрлекләре барлыкка килмәгән яки мондый йортлар чикләре буенча төзелгән) янәшәдәге территорияләрне тотуда катнашуы;

14) Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә янәшәдәге территорияләр чикләрен билгеләү;

15) авыл җирлеге территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү;

16) Җирлек территориясен төзекләндерү буенча чараларны гамәлгә ашыруда гражданнар һәм оешмаларның катнашу тәртибе;

3. Татарстан Республикасы законы белән Аерым муниципаль берәмлекләрнең табигый-климат, географик, социаль-икътисади һәм башка үзенчәлекләреннән чыгып, Җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән көйләнә торган башка мәсьәләләр каралырга мөмкин.

Глава XI. ҖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТЕ.

Статья 71. Җирлекнең муниципаль хезмәте

Муниципаль хезмәт гражданнарның һөнәри эшчәнлеге, ул даими нигездә муниципаль хезмәт вазифаларында башкарыла, алар хезмәт килешүе (контракты) төзү юлы белән алыштырыла.

Җирлектә муниципаль хезмәтне гамәлгә ашыру мәсьәләләре Федераль закон, Татарстан Республикасы законы, җирлек Советы тарафыннан расланган җирлекнең муниципаль хезмәте турындагы Нигезләмә һәм җирлекнең җирле үзидарә органнарының башка норматив хокукый актлары белән көйләнә.

Глава XII. ҖИРЛЕКНЕҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

Статья 72. Җирлекнең икътисади нигезе

Җирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектә булган милек, җирлек бюджеты акчалары, шулай ук җирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

Статья 73. Җирлекнең муниципаль милке

Җирлек милкендә булырга мөмкин:

1) әлеге Уставның 6 статьясында билгеләнгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән милек;

2) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очракларда җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук әлеге җирлек Уставының 5 статьясындагы 3 өлешендә каралган тәртиптә җирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

3) җирлек Советының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) җирле үзидарә органнарына федераль законнар белән бирелгән һәм җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү хокукы булган мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле милек.

Җирлекта әлеге статья таләпләренә туры килмәгән милеккә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән милек үзгәртеп профильләштерелергә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәрергә) яки читләштерелергә тиеш. Мондый милекне читләштерү тәртибе

һәм вакыты Федераль закон белән билгеләнә.

2. Җирлек милкендә билгеләнгән милек булырга мөмкин:

1) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очракларда җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен, шулай ук "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган тәртиптә җирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) җирлек Советының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен.

3) җирле үзидарә органнарына федераль законнар белән бирелгән һәм җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү хокукы.

2.1. Җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле башка милек җирлек милкендә булырга мөмкин.

3. Җирле үзидарә органнары муниципаль милек реестрын Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә алып баралар.

4. Җирлекта 1 2.1 өлешләре таләпләренә туры килмәгән милеккә милек хокукы барлыкка килгән очракта. әлеге статьяда күрсәтелгән милек үзгәртеп профильләштерелергә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәрергә) яки читләштерелергә тиеш. Мондый милекне читләштерү тәртибе һәм вакыты Федераль закон белән билгеләнә.

Статья 74. Җирлек муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Җирлекнең җирле үзидарә органнары әлеге уставта билгеләнгән вәкаләтләр аермасын исәпкә алып, Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга һәм җирлекнең җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә муниципаль милеккә мөстәкыйль рәвештә ия булалар, файдаланалар һәм алар белән идарә итәләр.

2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына) һәм башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнарга ярашлы рәвештә читләштерергә, башка килешүләр төзергә хокуклы.

Статья 75. Җирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнарга ярашлы рәвештә җирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан кергән табыш авыл җирлеге бюджетына керә.

Статья 76. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хуҗалык җәмгыятьләре

1. Җирлеклар муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле хуҗалык җәмгыятьләрен, шул исәптән муниципаль-ара җәмгыятьләрне булдыруда катнаша ала. Оештыручының муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата функцияләрен һәм вәкаләтләрен җирле үзидарәнең вәкаләтле органнары башкара.

2. Җирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр

эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, әлеге предприятиеләр һәм учреждениеләр җитәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфасыннан азат итә, аларның эшчәнлеге турында хисапларны җирлек уставында каралган тәртиптә тыңлый.

3. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирлек исеменнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияле җавап бирәләр һәм аларны федераль закон нигезендә билгеләнгән тәртиптә үтәүне тәэмин итәләр.

Статья 77. Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

Глава XIII. ҖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

Статья 78. Җирле бюджетлар

1. Җирлекнең үз бюджеты (җирле бюджеты) бар.

2. Җирлек бюджетының бер өлеше буларак аерым Җирлекларның, муниципаль берәмлекләр булмаган башка территорияләрнең керемнәре һәм чыгымнары сметалары каралырга мөмкин. Күрсәтелгән сметаларны төзү, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләрне үтәп, җирлекләрнең җирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә билгеләнә.

3. Җирле бюджет проектын төзү һәм карау, җирле бюджетны раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, җирле бюджет үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләрне үтәп, җирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә башкарыла.

4. Җирле бюджет проекты, җирле бюджетны раслау турында карар, аның үтәлеше турында еллык хисап, җирле бюджетның үтәлеше барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен рәсми рәвештә бастырылырга тиеш.

5. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирлек халкына күрсәтелгән документлар һәм мәгълүматлар белән аларны бастырып чыгару мөмкин булмаган очракта танышу мөмкинлеген тәэмин итә.

Статья 79. Җирлекта бюджет процессы

1. Җирлек бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту җирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә башкарыла. Җирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Җирлек бюджеты проекты, җирлек бюджетын раслау турында җирлек Советы карары, аның үтәлеше турында еллык хисап, җирлек бюджеты үтәлеше барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен рәсми рәвештә бастырылырга тиеш.

3. Җирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

4. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проекты җирлекнең

чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында җирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы нигезендә төзелә.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге устав нигезендә җирлек башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проектын төзү:

Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәте таләпләрен) билгеләүче Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Җыенына юлламасы нигезләмәләре;

бюджет сәясәтенең төп юнәлешләре һәм Җирлекнең салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

Россия Федерациясенең таможня-тариф сәясәтенең төп юнәлешләре;

Җирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау;

бюджет прогнозы (бюджет прогнозы проекты, бюджет прогнозы үзгәрешләре проекты) озак вакытлы чорга;

җирлекнең муниципаль программаларында (муниципаль программалар проектларында, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында).

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законнарында, җирлек советының хокукый актларында (бюджет турында карардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

8. Җирлек бюджеты турында карар белән:

- җирлек бюджеты керемнәренең Баш администраторлары Исемлеге;

- җирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлеге;

-чыгым төрләренең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча яисә чыгым төрләренең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программасыз эшчәнлек юнәлешләре), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яки) максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программасыз эшчәнлек юнәлешләре), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү төркемчәләргә) Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарын классификацияләү чыгымнары төрләре, шулай ук бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, җирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына чыгымнарны ведомство структурасында бюджет чыгымнарын классификацияләүнең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгым төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

җәмәгать норматив йөкләмәләрен үтәүгә юнәлтелгән бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

башка бюджетлардан алынган һәм (яки) Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

-план чорының беренче елына җирлек бюджетының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләменең 2,5 процентыннан ким булмаган күләмдә (максатчан билгеләнешкә ия булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына гомуми күләмнең 5 процентыннан ким булмаган

күләмдә Җирлек бюджеты чыгымнары (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатлы билгеләнүләре булган) ;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет дефицитын финанслау чыганаклары;

- Чираттагы финанс елыннан һәм һәр план чорыннан соң киләсе елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелгән;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, җирлек Советының муниципаль норматив хокукый актлары тарафыннан кабул ителгән җирлек бюджетының башка күрсәткечләре.

9. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлли һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

Җирлекнең раслана торган бюджетының план чоры параметрларын төгәлләштерү:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проектын карау предметы булган күрсәткечләрне төгәлләүне раслау;

- җирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яки киметүне яисә җирлек бюджеты чыгымнарының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен кертүне раслау.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проекты белән бер үк вакытта җирлек Советына:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

агымдагы финанс елының узган чорында Җирлекнең социаль-икътисади үсешенең алдан йомгаклары һәм агымдагы финанс елында Җирлекнең социаль-икътисади үсешенең көтелгән йомгаклары;

-Чираттагы финанс елына һәм план чорына Җирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджетының төп характеристикаларын (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразлау;

- җирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикасы (методика проектлары) һәм исәп-хисаплары;

- Чираттагы финанс елы ахырына һәм һәр ел планлы чор ахырына муниципаль бурычның югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

җирлек Советы, җирлекнең ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән, күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата җирлекнең башкарма комитеты белән фикер каршылыклары килеп чыккан очракта тәкъдим ителә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлеге Уставта кабул ителгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет ассигнованиеләрен муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программа булмаган юнәлешләре буенча бүлү бюджеты турында карар белән расланган очракта, бюджет турында карар проектына муниципаль программаларның паспортлары тапшырыла.

Әгәр бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү

бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасын үз эченә алмаса, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасы бюджет турында карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проектын төзү җирлекнең башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

12. Җирлекнең башкарма комитеты җирлек советына чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет турында карар проектын агымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча кертә.

13. Җирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе, җирлек советының Муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән, Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турында карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 1841 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

14. Җирлек бюджеты турында Карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм финанс елының 31 декабренә кадәр гамәлдә, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яки) җирлек бюджеты турында карарда башкасы каралмаган булса.

Җирлек бюджеты турында карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш.

15. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирлек бюджетының баланслы булуын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, дефицит күләме, Муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, җирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча билгеләнгән федераль законнарның һәм Татарстан Республикасы законнарының үтәлешен тәэмин итә.

16. Җирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясе бюджет законнарына, салымнар һәм җыемнар турында законнарга һәм башка мәҗбүри түләүләр турында законнарга ярашлы рәвештә формалаштырыла.

17. Җирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган формаларда башкарыла.

18. Җирлек бюджетының Федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

19. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

Статья 80. муниципальара характердагы җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә чыгымнар

1. Район составына керүче Җирлеклар муниципаль-ара характердагы җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыруга субсидияләр күчерәләр:

- Җирлеклар арасында гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрне һәм район чикләрендәге Җирлеклар чикләреннән тыш башка транспорт инженерлык корылмаларын, гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрне һәм федераль һәм республика әһәмиятендәге башка транспорт инженерлык корылмаларын тоту һәм төзү;

- халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм район чикләрендәге Җирлеклар арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

-район территориясендә ашыгыч медицина ярдәме (санитар-авиациядән тыш), амбулатор-поликлиника һәм хастаханә учреждениеләрендә беренчел медицина-санитар

ярдәм күрсәтүне, йөклелек чорында, бала тапканда һәм аннан соң хатын-кызларга медицина ярдәме күрсәтүне оештыру;

- опека һәм попечительлек;

көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртүне оештыру.

2. Күрсәтелгән бюджетара субсидияләр күләме район Советы карары һәм җирлекләр советларының җирле бюджетлар турында карарлары белән районның барлык тиешле җирлекләре өчен бердәм норматив буенча бер кешегә яки муниципаль хезмәтләр кулланучыга исәптә раслана.

3. Җирлекнең җирле үзидарә органы район бюджеты турында район Советы Карарын район бюджетына бюджетара субсидияләр күчерү өлешендә үтәмәгән очракта, бюджетара субсидияләр суммасы федераль салымнардан һәм җыемнардан, махсус салым режимнарында каралган салымнардан, җирле бюджетка кертелергә тиешле түбәк һәм җирле салымнардан кергән керемнәр хисабына түләтелә., Россия Федерациясе Финанс министрлыгы тарафыннан билгеләнгән гомуми таләпләрне үтәп, районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан билгеләнә.

Статья 81. Җирлекларның бюджет тәэмин ителешен тигезләү

Җирлекнең бюджет тәэмин ителешен тигезләү Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә ярашлы рәвештә башкарыла.

Статья 82. Җирле үзидарә органнары тарафыннан дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга җирле бюджетка субвенцияләр бирү

1. Җирле үзидарә органнарына Россия Федерациясенең дәүләт вәкаләтләрен үтәгәндә барлыкка килә торган чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү федераль бюджет акчалары хисабына Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы бюджетыннан җирле бюджетка субвенцияләр бирү юлы белән башкарыла.

2. Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру өчен тапшырылган Татарстан Республикасы дәүләт вәкаләтләрен үтәгәндә барлыкка килә торган муниципаль берәмлекләрнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы законнары нигезендә Татарстан Республикасы бюджетыннан җирле бюджетка субвенцияләр бирү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Статья 83. Татарстан Республикасы бюджетыннан җирле бюджетларга бирелә торган субсидияләр, дотацияләр һәм башка бюджетара трансфертлар

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча җирле үзидарә органнары вәкаләтләрен үтәгәндә барлыкка килә торган чыгым йөкләмәләрен финанслау максатларында Татарстан Республикасы бюджетыннан җирле бюджетларга Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы законнары нигезендә субсидияләр бирелә.

2. Татарстан Республикасы законнары белән Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә һәм алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының башка норматив хокукый актлары нигезендә билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә җирле бюджетларга Татарстан Республикасы бюджетыннан дотацияләр һәм башка бюджетара трансфертлар бирелергә мөмкин.

Статья 84. Җирле бюджетлардан бирелә торган субсидияләр, субвенцияләр һәм башка бюджетара трансфертлар

1. Татарстан Республикасы законы белән Татарстан Республикасы бюджетына Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә ярашлы рәвештә җирлек бюджетыннан субсидияләр бирү каралырга мөмкин.

2. Җирлек муниципаль район бюджетына "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән җирле әһәмияттәге муниципаль-ара характердагы мәсьәләләрне хәл итүгә муниципаль район уставында Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә туры китереп билгеләнгән очракларда бюджетара субсидияләр күчерә.

3. Җирлек бюджетына Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә ярашлы рәвештә муниципаль район бюджетыннан башка бюджетара трансфертлар бирелергә мөмкин.

4. Муниципаль район бюджетына Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә ярашлы рәвештә, төзелгән килешүләргә ярашлы рәвештә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрнең бер өлешен гамәлгә ашыруга җирлек бюджетыннан башка бюджетара трансфертлар бирелергә мөмкин.

5. Җирлек бюджетына башка муниципаль берәмлекләр бюджетларыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләренә туры китереп субсидияләр бирелергә мөмкин.

Статья 85. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр Сатып Алу Россия Федерациясенең дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турындагы законнарына ярашлы рәвештә башкарыла.

2. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу җирле бюджет акчалары хисабына башкарыла.

Статья 86. Җирлек гражданнарының үзара салым салу чаралары

1. Гражданнарның үз-үзләренә салым салу чаралары дип гражданнарның җирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен бер тапкыр түләүләре аңлатыла. Гражданнарның үзара салым тәртибендә түләүләр күләме, аерым категория гражданнардан тыш, җирлектә яшәүчеләрнең гомуми санының (яки аның территориясенең бер өлеше) 30 процентыннан артмаска тиеш һәм алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданнарның бер тапкыр түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре җирле референдумда, ә "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 4.1 һәм 4.3 пунктларында каралган очракларда гражданнар җыенында хәл ителә.

Статья 87. Инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс ягыннан һәм башкача тәэмин итү

1. "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26.1 статьясында каралган инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэмин итү чыганагы булып инициатив проектларны гамәлгә ашыруга каралган бюджет ассигнованиеләре тора, алар инициатив түләүләр һәм (яки) бюджетара түләүләр күләмнәрен исәпкә алып формалаштырыла муниципаль берәмлекнең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында Татарстан Республикасы бюджетыннан бирелгән трансфертлар.

2. Инициативалы түләүләр дип гражданнарның, шәхси эшмәкәрләрнең һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә оешкан юридик затларның акчалары аңлатыла, алар ирекле нигездә түләнә һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә җирле бюджетка конкрет инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында кертелә.

3. Әгәр инициатива проекты гамәлгә ашырылмаган булса, инициатива түләүләре аларны җирле бюджетка күчергән кешеләргә (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтиҗәләре буенча инициатив проектны гамәлгә ашыру максатларында кулланылмаган инициатив түләүләр калдыгы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән түләүләр аларны җирле бюджетка күчергән кешеләргә (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш.

Аларны җирле бюджетка күчергән затларга (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиешле инициатив түләүләр суммаларын исәпләү һәм кайтару тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

4. Инициатив проектларны гамәлгә ашыру шулай ук кызыксынучы затларның ирекле милек һәм (яки) хезмәт катнашуы формасында тәэмин ителергә мөмкин.

Статья 88. Авыл җирлеге муниципаль алынмалары (муниципаль бурыч)

1. Җирлек бюджеты дефицитын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында муниципаль эчке бурычларны, шул исәптән муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән, Россия Федерациясе Бюджет кодексына һәм җирлек уставына ярашлы рәвештә башкарырга хокуклы.

2. Җирлек бюджеты дефицитын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында муниципаль эчке бурычларны гамәлгә ашырырга хокуклы.

3. Муниципаль үзләштерүләрне җирлек исеменнән гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә җирлекнең башкарма комитетына карый.

4. Агымдагы финанс елы башына җирлек бюджеты акчаларының калдыклары агымдагы финанс елында җирлек бюджеты турында карар белән җирлек бюджеты дефицитын финанслауның күрсәтелгән чыганагы буларак каралган акчалардан артык күләмдә касса резервларын каплауга юнәлтелергә мөмкин.

5. Җирлек бюджетының үтәлеше җыелма бюджет рәсеме һәм касса планы нигезендә оештырыла.

Статья 89. Җирлекнең җирле бюджеты үтәлеше

1. Җирле бюджет Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

2. Җирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Җирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, җирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

Статья 90. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салучы хокукый актларның, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга башка түләүләр буенча ачык норматив йөкләмәләрне һәм йөкләмәләрне шартлатучы хокукый актларның нигезләмәләрен үтәүне тәэмин итү, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, бюджеттан акча бирү турында килешүләр (килешүләр) шартларын үтәү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, алдан һәм аннан соңгысына бүленә.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле-җирлекнең ревизия комиссиясенең контроль

эшчәнлеге.

3. Эчке муниципаль финанс контроле-җирлекнең башкарма комитеты органы (вазыйфаи зат) контроль эшчәнлеге.

4. Алдан контроль җирлек бюджетын үтәү процессында бюджет бозуларын кисәтү һәм туктату максатларында башкарыла.

5. Алдагы контроль җирлек бюджеты үтәлеше нәтиҗәләре буенча аның законлы үтәлешен, исәп-хисапның дөреслеген һәм хисаплылыгын билгеләү максатыннан башкарыла.

Статья 91. Бюджет хисабы. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Җирлекнең бюджет хисабы еллык булып тора.

2. Җирлекнең бюджет хисабы җирлекнең башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының җыелма бюджет хисабы нигезендә төзелә.

3. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап җирлек Советы карары белән расланырга тиеш.

4. Җирлек Советына тапшырылганчы җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап тышкы тикшерүгә дучар ителә, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисабын тышкы тикшерүне һәм җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтиҗә әзерләүне үз эченә ала.

Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү әлеге уставта билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, җирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан башкарыла.

Район составына керүче җирлек Советы мөрәҗәгате буенча, җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү районның Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарыла ала.

5. Җирлекнең башкарма комитеты агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра.

Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтиҗә әзерләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисабын тышкы тикшерү мәгълүматлары нигезендә 1 айдан артмаган срокта үткәрелә.

6. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтиҗә җирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан җирлек Советына бер үк вакытта җирлекнең башкарма комитетына җибәрелә.

7. Ел саен агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча җирлекнең башкарма комитеты җирлек Советына җирлек бюджетының хисап финанс елында үтәлеше турында Карар проекты, җирлек бюджетының үтәлеше турында башка бюджет хисабы, җирлекнең консолидацияләнгән бюджеты үтәлеше турында бюджет хисабы һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документлар кушымтасы белән җирлек Советының хисап финанс елына җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисабын тапшыра.

9. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтиҗәләре буенча җирлек Советы җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Җирлек Советы җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны кире каккан очракта, ул мәгълүматны дөрес чагылдырмау яки тулы булмаган фактларны бетерү һәм 1 айдан да артмаган вакытка кабат тапшыру өчен кайтарыла.

10. Җирлек бюджеты үтәлеше турында карар белән җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап финанс елы өчен җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап раслана, анда керемнәрнең, чыгымнарның һәм җирлек бюджеты дефицитының гомуми суммасы күрсәтелә.

Җирлек Советының хисап финанс елы өчен җирлек бюджеты үтәлеше турындагы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- җирлек бюджеты керемнәре бюджет керемнәре классификациясе кодлары буенча;

- җирлек бюджеты керемнәре керем төрләре, Керем төрчәләре кодлары, бюджет керемнәренә караган дәүләт идарәсе секторы операцияләрен классификацияләү буенча;

- җирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча җирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча җирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет дефицитын финанслау чыганакларын классификацияләү кодлары буенча җирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганаклары;

бюджет дефицитын финанслау чыганакларына караган дәүләт идарәсе секторы операцияләрен классификацияләү.

ГЛАВА XIV. ҖИРЛЕК УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР ҺӘМ ӨСТӘМӘЛӘР КЕРТҮ

Статья 92. Җирлек Уставы проектын әзерләү, әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Җирлек уставы проекты, җирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары проекты җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатлары, гражданнарның инициатив төркемнәре тарафыннан җирлек Советына кертелергә мөмкин.

2. Җирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен җирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Җирлек уставы проекты, җирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары проекты, аларны җирлек советы караган көнгә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, җирлек Советы тарафыннан билгеләнгән әлеге Устав проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, җирлек советының күрсәтелгән карары проектын, шулай ук гражданнарның аны тикшерүдә катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка җиткерү) белән рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

Җирлекләргә үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукый уставка туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очракта гражданнарның аны тикшерүдә катнашу тәртибен рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) таләп ителми актлар белән.

4. Җирлек уставы проекты, җирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары буенча, аларны карау алдыннан җирлек Советы утырышында әлеге уставның 18 статьясына ярашлы рәвештә ачык тыңлаулар үткәрелә.

5. Җирлек уставын Федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү әлеге закон актлары белән билгеләнгән срокта башкарыла. Әгәр федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән булса, муниципаль берәмлек уставын Федераль законга туры китерү вакыты, Татарстан Республикасы законы белән тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы Законы үз көченә кергән датаны, җирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проектын рәсми бастырып чыгару (халыкка чыгару) һәм җәмәгать тыңлауларында фикер алышу Кирәклеген, аның буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алуны исәпкә алып билгеләнә. җирлек Советы утырышларының вакытлычалыгы, мондый муниципаль хокукый актны дәүләт теркәве һәм рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка чыгару) вакыты, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.

Статья 93. Җирлек уставын кабул итү, әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Җирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын карау җирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә кимендә ике укылышта башкарыла.

2. Җирлек уставы проекты, әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты кабул ителгәннән соң, әлеге проект беренче укылышта җирлек башлыгы тарафыннан җирлек Советы депутатларына, хокук булдыру инициативасы хокукының башка субъектларына төзәтмәләр кертү өчен җибәрелә.

3. Җирлек уставы, җирлек Советының Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Статья 94. Җирлек Уставының, әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарның үз көченә керү тәртибе

1. Җирлек уставы, җирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары алар кабул ителгәннән соң җирлек башлыгы тарафыннан Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве өчен федераль законда билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимият өлкәсендә вәкаләтле федераль органның территориаль органына җибәрелә.

2. Җирлек уставы, әлеге җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый акт дәүләт теркәвеннән соң рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш һәм җирлек территориясендә махсус мәгълүмати стендларда рәсми бастырылганнан (халыкка игълан ителгәннән) соң һәм "Татарстан Республикасы Хокукый мәгълүматның рәсми порталында" "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру юлы белән үз көченә керә (PRAVO.TATARSTAN.RU), шулай ук Россия Юстиция министрлыгының "Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар" порталында (http://pravo-minjust.ru, http://pravo-минюст.рф. Җирлек башлыгы теркәлгән җирлек уставын, җирлек советының әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарын муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимиятнең вәкаләтле органы территориаль органыннан җирлек уставы турында мәгълүматларны кертү турында хәбәрнамә, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына җирлек Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль хокукый акт кергән көннән алып җиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка җиткерергә) тиеш, "муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында"2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясының 6 өлешендә каралган.3. Җирлек Уставына кертелгән һәм җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртүче үзгәрешләр һәм өстәмәләр, җирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләрне аеру (җирлек уставын федераль законнарга туры китерү очракларыннан тыш, шулай ук җирлекнең вәкаләтләрен, вәкаләтләрен, җирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи затларын сайлау тәртибен үзгәртүдән тыш), җирлек Советының вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң үз көченә керә.күрсәтелгән үзгәрешләрне һәм өстәмәләрне җирлек уставына кертү турында муниципаль хокукый акт.

Җирлек уставына кертелгән һәм җирлекнең Ревизия комиссиясен булдыруны күздә тоткан үзгәрешләр һәм өстәмәләр әлеге статьяның 1 өлешендә каралган тәртиптә үз көченә керә.

4. Җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:

1) җирлек Советы рәисе вәкаләтләрен башкаручы җирлек башлыгы тарафыннан имзаланган җирлек Советы карары белән;

2) җирлек Советы кабул иткән һәм җирлек башлыгы имзалаган аерым норматив хокукый акт. Бу очракта әлеге хокукый актта җирлек советының аны кабул итү турындагы карарына реквизитлар куела. Җирлек Советының мондый карарына күчеш положениеләрен һәм (яки) җирлек уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләрнең үз көченә керүе турындагы нормаларны кертү рөхсәт ителми.

5. Җирлек Уставын яңа редакциядә муниципаль хокукый акт белән җирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында язарга ярамый. Бу очракта җирлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган җирлек уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар җирлекнең яңа Уставы үз көченә кергән көннән үз көчен югалткан дип танылa.